

פרשת כי תשא

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

פרשתנו עוסקת בחטא העגל - הנחשב לאחד העוונות החמורים ביותר בדברי ימי ישראל, אם לא החמור שבהם • על ידי תשובת העם ותפילותיו של משה נתכפר להם אותו מעשה, ומובטח להם "נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים"

"וידבר ה' אל משה כי תשא את ראש בני ישראל" - זו המצווה למנות את בני-ישראל, שתעשה על-ידי שכל אחד מהם, מבן עשרים שנה ומעלה, יתן "כופר נפשו"; "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית-השקל". בכסף הזה יקנו את קורבנות המזבח - "לכפר על נפשותיכם".

הקב"ה מצווה להתקין כיור למשכן, שבו ירחצו הכהנים את ידיהם ורגליהם קודם גישתם לשרת בקודש.

"שמן משחת קודש" יש להכין ממספר סממנים המפורטים בכתוב, וממשחה זו למשוח את כלי הקודש ואת הכהנים - "וקדשת אותם והיו קדש קדשים".

העבודה רבה וקשה, וה' מודיע למשה שבצלאל בן אורי יהיה זה שיקבל את ההשראה האלוקית יחד עם אהליהב בן אחיסמך, כיצד לבנות ולהכין כל דבר. הם שינצחו על מלאכת המשכן ובנית כליו.

ושוב תזכורת בנוגע לשמירת השבת: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון".

כאן ממשיכה הפרשה ומספרת על קורות עם-ישראל, אחר מתן-תורה: משה שוהה בהר סיני ארבעים יום וארבעים לילה ולומד תורה מפי ה'. בני-ישראל מחכים לירידתו מן ההר, טועים בספירת הימים כך שלפי חשבונם היה משה כבר אמור להיות למטה. הם פונים אל אהרן אחיו ומבקשים: "קום עשה לנו אלוקים. . כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו".

אהרן מנסה להציל את המצב ולהרוויח זמן, ובינתיים מזדרז העם להביא את תכשיטי נשיו, ואלו מושלכים לתוך האש - "ויצא העגל הזה" - עגל-הזהב. אהרן מנסה לרסן את העם אך ללא הצלחה. הם חוטאים בעבודה-זרה!

ה' מודיע למשה: "לך רד כי שחת עמך", ועוד הוא מוסיף ואומר: "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם,!" אך משה מתחנן ומבקש רחמים: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך". הבקשה מתקבלת ומשה יורד מן ההר כשבידיו שני לוחות הברית, כתובים באצבע אלוקים.

כאשר הוא שומע את קול העם החוטא, הוא אומר ליהושע עבדו הבא לקבל את פניו: "קול ענות (חירופים וגידופים) אני שומע", ובראותו את העם הרוקד סביב העגל - "וישלך מידי את הלוחות וישבר אותם".

אחרי שמשה משמיד את העגל ומעניש את העם, מלבד בני שבט לוי שלא חטאו, הוא חוזר ומתחנן לפני ה' שיסלח לעם על חטאתם, ובדברי התשובה הוא נודע כי מעתה ילך רק מלאך ה' לפניו, ולא ה' בכבודו ובעצמו כפי שהיה עד עתה, וזאת מאחר והעם "קשה עורף" הוא.

עתה מצווה ה' לפסול שני לוחות אבנים, כראשונים, שעליהם יחקקו שוב עשרת הדברות. משה עולה אל ההר כשבידיו שני לוחות האבנים, ושוב מתחנן הוא על בני-ישראל עד שה' מבטיחו: "נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים". הוא מצווה שלא לכרות ברית ליושבי הארץ אליה הם מתעתדים להיכנס.

פרשת כי תשא

עכשיו מצווה ה' על הרגלים חג המצות וחג השבועות, ומבטיח כי לא יחמוד איש את ארצך בהעלותך לראות את פני ה'.

גם הפעם הוא שווה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, ובירידתו הוא מביא עמו את הלוחות החדשים ומלמד את העם את התורה אותה למד עם הקב"ה.

ציאת לדעת תורה

פרשת העגל, היא אחת המעשיות שנעשו בהסטוריה של עם ישראל ואשר פוקד את העם הקדוש לכל אורך הימים אז מיני ועד עתה מעט מעט, וכמ ש" ביום פקדי וכו' ...

ומה היה ענין העגל? אלא נאמר " וירא העם כי בושש משה לרדת מן ההר ויקהל העם" וכו'... " קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו". ידעו העם כי לידע רצון האל יתברך אי אפשר אלא י"ע ציווי ' ה של שעל יד י מצוותיו וחוקיו - עושים רצונו. וכן על יד י החכמים אשר יודעים רצונו יתברך ומלמדים דעת את, העם וזה היה משה רבינו, וכאשר בושש לרדת מן ההר, עמדו תמהים מי ילך לפנינו , ורצו " לעשות" חכם ומלמד יפל ע דעתם . הם ובזה היה הקלקול .

למשל אדם יאמר אני אתפלל חמשה תפילות במקום שלושה תפילות, אבל אתפלל אותם ביחיד ולא בציבור. לכאורה הוא מעלה בקודש. אבל בודאי כל עם "ההוספות" שלו, זה אין רצון האל. ומי אמר? חכם נוי אמרו וקבעו מספר התפילות. והיכן, וכיצד או, אדם יאמר למה יהיו תפילין מעור בהמה פשוטה. אקח התפילין ואעשה אותם מכיסוי של זהב. לכאורה יפה ומעלה בקודש. אכן זה אין אלא דרך החיצונים הרשעים (ש"כ במגילה ,:) כד ומדוע כי , משה רבינו קיבל איך וכיצד , וכך מסר . לנו משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' עד כנסת הגדולה כל כ"וא. הממציא " חידושים" מעצמו בלי לקבל " דעת תורה" זה הרי מעשה העגל. אלא המעלה היא לקבל דעת תורה מה החכם אומר מה החכם מדגיש. מה נאמר להלכה ומה. לא אשריהם ישראל שיש להם הדבר היקר: "אמונת חכמים

לא להסתובב אחרנית

סלח להם כי הם עם של עקשנים| (! הראיתם סנגור שמגיע לבית הדין ומכפיש את הנאשם? | אדרבה תן בליבנו

צעיר ערבי נכנס לחברת אגד בבקשה להתקבל כנהג בחברה. מוצאו הרתיע מעט את המנהלים שפחדו מרמת המשכל שלו, בנוסף למעשי הטרור שאחיו מבצעים מידי יום. אי לכך ערכו לו מבדק קצר: "תאר לך שאתה נוסע בכביש שמימין ומשמאל פעורה תהום עמוקה, האוטובוס מלא בנוסעים, ולפתע נעצר לפניך אופנוע לרוחב הכביש וחוסם את המעבר, אין אפשרות לעקוף או לבלום. האם תסטה לתהום או שתדרוס אותו?"

"בוודאי שאדרוס אותו בלא היסוס", השיב הערבי, "חיי הנוסעים הרבים עדיפים על פני אדם יחיד".

מרוצים מהתשובה נתנו לו מנהלי אגד לעבוד כנהג. לאחר מספר ימים הגיעה אליהם הודעה שנהג האוטובוס עבר סיטואציה דומה לזו שהציבו בפניו, אך למרבה הצער האוטובוס סטה לתהום ורבים מנוסעיו נהרגו. בין הפצועים שנותרו חיים - היה הנהג.

פרשת כי תשא

"אתה זוכר מה אמרת לנו כשהתקבלת לחברה," ניסו לברר מנהלי אגד עם הנהג. "בטח. אמרתי לכם שאני מוכן לדרוס אחד ובלבד שרבים לא ייפגעו".

"אז למה לא דרסת אותו," תמהו. והנהג השיב: "ניסיתי, אבל הוא ברח לתהום ורדפתי אחריו..."

משה רבנו יורד מהר סיני היישר למחולות חטא העגל, אלוקים כועס ומבקש להשמיד חלילה וחס את עם ישראל, משה רבנו פונה אליו ומפציר בו שלא יעשה זאת, ויש לו טענה משכנעת למה כביכול כדאי לאלוקים להמשיך לבחור בעם ישראל - כבנו יחידו: "ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא, וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו".

מי שיתעמק מעט במילים, שינסה לקרוא את התרגום החופשי של המשפט: אנא אלוקים, סלח להם כי הם עם של עקשנים!!) ותסלח לעווננו... הראיתם סנגור שמגיע לבית הדין ובמקום להמליץ טוב על הנאשם הוא גם מסביר איזה עוד דברים רעים הוא עשה?!

אם זה היה נגמר ככה זה עוד היה נסבל, אבל אלוקים אומר למשה: "סלחתי כדבריך!" אתה צודק. לפי טענת משה רבנו ותשובת ה' אליו כנראה שלא רק טורקית אנחנו לא מבינים, אלא גם עברית פשוטה...

הסביר זאת אחד מגדולי הצדיקים שליט"א: משה רבנו טען טענה חזקה מאוד - אתה צודק שהם חטאו בחטא חמור ובעיתוי חמור שבעתיים. עבודה זרה מיד לאחר קבלת התורה הרי זה ככלה שסרחה מיד אחרי החופה.

אך אל תתעלם ממעלתם הנוספת - פונה משה אל האלוקים - כמה שתעניש אותם, כמה שתייסר אותם על חטאיהם, הם לעולם לא יפנו את העורף אליך. "עם קשה עורף הוא". הם לעולם לא יסטו לתהום גם אם תנסה 'לדרוס' אותם בייסורים.

ובכן, פונה משה לאלוקים, הבה ונבדוק אצל איזה עוד עם קיימת תכונה נעלה זו שככל שיסבול הוא לא יארוז חפצים ויברח, אלא ינסה להשתפר ויקבל את ייסוריו באהבה.

כיוצא בדבר מצינו אצל הנביא הושע שכשבא ה' יתברך אליו, ביקשו ללכת ולהוכיח את עם ישראל על מעשיהם הרעים. במקום שיעשה הושע כדבר ה' אמר לו: "החליפם באומה אחרת". מה באמת הפירוש בדברי הנביא, וכי באמת התכוון לכך שאלוקים יחליף את בנו בכורו ישראל בסינים, הולנדים, או אפילו באמריקאים???

פנה הושע לאלוקים וטען: יש לך טענות על עם ישראל שלא מקיימים את רצונך כיאות. הבה וננסה לשנות את המצב, תחליף אותם באיזו אומה שתראה מתוך שבעים אומות העולם, ונראה אם תמצא עוד עם אחד על פני האדמה שיעבוד אותך באותה רמה כשלהם.

גם אם אינם מקיימים את רצונך כרצונך - אין לך, כביכול, אלטרנטיבה חילופית!!!

בראותנו כיצד המליצו רועי ישראל זכות על צאן עדתם, ננסה ללמוד מדרכיהם הישירות וליישם זאת ככל הניתן בחיינו האישיים. אין ספור פעמים נתקלים אנו בהתנהגות מתמיהה או לא נאותה מספיק של הזולת. אם ננסה לחשוב לרגע מדוע הוא פעל כך, תגובתנו מן הסתם תיראה אחרת.

פרשת כי תשא

לא לא, אל תגידו מראש זה אבוד! הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (שהשבוע יחול יום פטירתו - כ"א אדר) סידר לנו בתפילתו נוסח שנבקש בכל יום מריבון העולם לראות את הדברים הטובים בסובב אותנו: "אדרבה, תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם".

לאחר מה שלמדנו על דבריהם של משה רבנו והושע הנביא, ייתכן לומר שלפעמים גם חסרונו של חברנו (שבעינינו הוא חסרון), הוא בעצם מעלתו. כי גם קשיות עורף מתבררת לפעמים כגורם הכי חזק למחילת אלוקים לעמו.

לקחי חטא העגל

יותר משלשת אלפים ושלוש מאות שנה חלפו מאז חטא העגל, אותו יום מר ונמהר שבו גילתה הכלה - כנסת ישראל עד כמה עלובה היתה במעמד חופתה, כששה שבועות לאחר האירוע של מתן תורה. זמן רב מאד חלף, אך רישומו של חטא העגל טרם חלף.

היה זה החטא הציבורי הגדול ביותר שחטא מעודו עם ישראל. קשה להבין כיצד הגיע דור דעה שראה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, לכדי עבודה זרה של פולחן לעגל הזהב. ואולם, אם נכתבה פרשה זו בתורה, הרי עלינו ללמוד ממנה ולהפיק לקחים, שישמשו לנו כתמרור וכמורה דרך בעבודת הקב"ה. מפרשי התורה הקדמונים ובעלי המוסר האחרונים האירו והעירו איש לפי דרכו על נקודות לקח שונות שביכולתנו ללמוד מפרשת העגל ומתוצאותיה.

הלקח הבולט, ואולי הראשון הוא לקח הידיעה כי אף אחד, ויהיה זה ענק שבענקים, אינו חסין מפני נפילה לבור תחתיות רוחני. שהרי היה זה דור שהשתתף במעמד הר סיני והגיע לדרגות נבואה נאדרות, דור שהכיר כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ועם כל זה, זמן קצר ביותר חלף והעם דרש אלהים חדשים אשר ילכו לפניו ויורו את דרכו.

האפשר לתת הסבר מניח את הדעת לתהליך זה של התדרדרות - ? אכן, מבאר הגאון רבי ירוחם ממיר זצ"ל "זהו כחו של היצר", "ארבעים שנה אקוט בדור ואומר עם תועי לבב הם והם לא ידעו דרכי". כמו מטפס הרים, המגיע לצוקים גבוהים, נתון הוא בכל רגע להחלקה הרת אסון העשויה לרסק את אבריו ולא להשאיר כל זכר לעברו הרוחני המפואר, כך שום אירוע ושום מצב אינם מבטיחים את האדם מפני התדרדרות של רגע.

לקח חשוב נוסף לומדים אנו מחטא העגל, עד כמה חשובה המתינות ואי הפזיזות בשעה שאדם בא לחטוא. הקב"ה אומר למשה: "סרו מהר מן הדרך אשר ציויתים, עשו להם עגל מסכה". אומנותו של היצר מחושבת ועובדת בשיטה של דירוג איטי: "היום אומר לו עשה כך, ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה" (שבת ק"ה ע"ב). ואילו כאן הפכו בבת אחת מרואי פני שכינה לחובקי אשפות. כיצד צלחה דרכו של השטן מבלי לנקוט בתחבולתו להשחתה שבהדרגה - ? ומסביר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: מובא שבשעה שעלה משה למרום אמר להם לישראל: לסוף ארבעים יום בתחילת שש אני בא. לסוף ארבעים יום בא שטן וערבב את העולם. אמר להן: משה רבכם היכן הוא? אמרו לו: עלה למרום. אמר להן: בא שש, ולא השגיחו עליו, מת ולא השגיחו עליו, הראה להם דמות מיתתו. בשעה זו בו ניצב העם במדבר ללא מנהיג ומורה דרך להמשך הדרך, מצא השטן מקום לשלוט. במצב כזה אפילו אדם גדול עשוי למעוד מהר מאד ללא התהליך האיטי שבו נוקט השטן בדרך כלל. פזיזות ואבדן עשתונות הן ערובה לחטא ונפילה. על האדם לשמור את צעדיו ובמיוחד במצבי לחץ, ולשמור על קור רוח ומתינות המשמשים כתריס בפני התדרדרות.

פרשת כי תשא

הנהגה נוספת שלמדנו, שכאשר ראה משה את בני ישראל המשתתפים במחולות והפולחנים לעגל, נטל את לוחות הברית ושבר אותם תחת ההר. האם לא מוטב היה שיניח את הלוחות בארון ויכנס את העם להשמיע בפניו נאום חוצב להבות על התדרדרותו הדתית? מסתבר שמשה נהג כך לאחר שנכח לדעת שהעם הגיע לשפל והשבר הוא כה גדול עד שאין בכוחן של מילים לבטא את הזעזוע ממה שאירע. חובת הזעזוע היתה הכרחית, כי אחרת המאורע הנורא עלול לחזור על עצמו. את הזעזוע הזה השיג משה ע"י שבירתן של הלוחות. ואכן, לפחות עד לאחר מותו של משה רבנו לא נכשל העם שוב בעבודה זרה. היו מתאוננים והיו חולקים, אך עבודה זרה לא נמצאה שוב בבני ישראל.

כשבאים לסכם פרשה עגומה זו וללמוד ממנה לקח כלפי תקופתנו, הרינו מסכמים בדברי רבי יהושע בן לוי האומר: לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו: צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה. חכמי הדור ומנהיגיו צריכים ללמוד לקח מהעבר ששיטת הבדלנות כלפי העם הביאה את העם למצב פרוע ועליהם לצאת מארבע אמותיהם, לרדת אל הציבור ולחנך אותו.

גילוי הרצון הפנימי

קורות הפרשה

אחרי שבפרשות 'תרומה' ו'תצוה' קראנו על התרומה למשכן ועל פרטי הקמת המשכן ואביזרי הקודש אשר בו, הפרשה שלנו פותחת בעניין מחצית השקל. בימים של המשכן והמקדש, נאספו בתחילת חודש אדר בכל שנה מטבעות מחצית השקל מכל העם, כדי לממן את קורבנות הציבור ושאר דברים בעבודת הקודש. איסוף מחצית השקל היתה גם דרך טובה לספור את בני ישראל והיתה גם כפרה על נפשותיהם של בני ישראל. עד היום, בתחילת ראש חודש אדר מכריזים על התרומה, "זכר למחצית השקל". אחד העניינים הוא להקדים תרופה למכה ולפדות את נפשנו לפני פורים, לפני שמגיע בעת זו, בכל שנה, הכח של המן שרוצה לקנות בשקליו את נפשות היהודים מאחשורוש על מנת להשמיד, להרוג ולאבד. המנהג הוא שאת הכסף עדין אוספים בבתי הכנסת, שהם מקדש מעט, ונותנים אותו או כצדקה לעניים או כתמיכה במוסדות המלמדים תורה. בהמשך נכנס לעומק הפנימיות של ענין מחצית השקל.

לאחר מכן הפרשה משלימה את הציווי על הקמת הפריט האחרון במשכן, כיור הנחושת שעומד בכניסה לאוהל מועד. בנוסף, הציווי להכין את שמן משחת הקודש ולמשוח את אוהל מועד וכל אשר בו, גם אהרון הכהן ובניו. בהמשך עשיית הקטורת, הסמכה חוזרת של בצלאל ואהליאב לעשיית מלאכת המשכן, וציווי חוזר על שמירת השבת, על מנת שלא יטעו בני ישראל ויחשבו שעשיית המשכן דוחה שבת. מכאן הפרשה עוברת אל אחד הדברים הקשים ביותר שישנם בתורה, פרשת חטא העגל. לא נוכל לרדת לכל עומקו של העניין אבל בהחלט נתבונן מדוע חטא העגל היה חייב לקרות ומה יש לנו ללמוד מכל המעשה.

לסיום, לאחר שמשה שיבר את הלוחות הראשונים, הוא עולה חזרה להר סיני לבקש כפרה על עם ישראל. ברדתו, הוא מוציא את אוהל מועד אל מחוץ למחנה ישראל. לאחר מכן הוא פוסל לוחות חדשים ועולה שוב להר סיני להביא לוחות חדשים. כשיורד משה, קורן אור פניו ומאותו הרגע והלאה הוא שם על עצמו מסווה.

פתיחה

לכולנו יש עליות וירידות בחיים, ולפעמים מגיע גם רגע של משבר. יש רגעים שבהם נדמה שהדרך נשמטת מתחת רגלנו ונראה כאילו כל מה שעבדנו עליו, כל מה שדבקנו בו, נשבר והתפוגג. בפרשת כי תשא משה רבנו ועם ישראל עוברים משבר כזה. רגע אחד לאחר המעמד הרוחני הגדול בהר סיני, עם ישראל נופל עמוק בחטא העגל, "מאיגרא רם לבירא עמיקתא" (מסכת חגיגה). עם שלם שהגיע לאחדות עם האלוקות, נופל בתהום של עבודה זרה. איך אפשר להבין זאת? למה זה קרה? כיצד אפשר ליפול ככה,

פרשת כי תשא

ויותר חשוב, איך אפשר לקום? בזכות דבריו המאירים של כבוד הרב שיינברגר שליט"א ננסה להבין עניינים אלה בפרשה.

חטא העגל

שאלות רבות נשאלו כבר על פרשת חטא העגל. מה בדיוק קרה שם? סברה אחת אומרת, שבני ישראל טעו בחישוב הארבעים יום שמשה היה אמור להיות בהר סיני ולשוב אליהם וכתוצאה מכך התערערה אמונתם. בנוסף, גם השטן לא כפה על שמריו בידועו כי הלוחות שיביא משה, יביאו חירות לעולם, "אל תיקרי חרות אלא חירות" (מסכת עירובין), חירות ממלאך המוות. השטן בלבד את העולם והחשיך אותו כך שישראל חשבו שמשה אבד. הוא גם הראה להם תמונה של מיטתו של משה רבנו בשמים כדי לשכנע אותם שמשה נפטר ולא ישוב. כתוצאה מכך חלשה דעתם של ישראל.

מי שנכנס לתמונה באותו הרגע היו הערב רב, אוסף של קוסמים, כארבעים אלף במנין, שבראשם עמדו שני המכשפים הגדולים של מצרים, בניו של בלעם הרשע, יונוס ויומברוס. הערב רב עלו עם בני ישראל ממצרים לאחר שראו את חורבן מצרים. משה רבנו התעקש לצרפם אל עם ישראל במחשבה שיהפכו לגרי צדק. הם ליוו את עם ישראל כל הדרך, אבל היו מחוץ לענני הכבוד, ביחד עם הטמאים והבהמות. ברגע שמצאו שעת כושר, העדרו של משה רבנו, פעלו את פעולתם.

כשהחלו, ביחד עם ההמון שהצטרף אליהם, לבא בתלונות על משה, קם חור, בנה של מרים הנביאה, והתרה בהם. מיד הרגו אותו וניגשו ישירות אל אהרון הכהן ואמרו לו, "קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו--כי-זֶה מִשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, לֹא יָדַעְנוּ מָה-הָיָה לוֹ". אהרון ניסה בכל דרך להשהות אותם ולהרוויח זמן עד שובו של משה. הוא ביקש שיאספו את כל תכשיטי הזהב של נשותיהם ולאחר שהנשים סרבו בכל תוקף להשתתף בעבודה זרה, אספו הגברים את נזמיהם עצמם והביאו לאהרון. אהרון לקח מידם את הזהב והשליך אותו באש. יש אומרים, שמכה לקח את הלוח שהיה כתוב עליו "עלה שור" והשם המפורש, הלוח שהשתמש בו משה רבנו להעלות את ארונו של יוסף מהיאור בשעת יציאת מצרים, והשליך אותו אל האש ביחד עם הזהב.

התוצאה היתה מחרידה. מתוך האש יצא עגל, קופץ ומרקד, גועה ונוער, "אנכי השם אלוקיך", וצעקו כל הערב רב, "אלה אלהיך ישכאל, אשר העלוך מארץ מצרים". עוד ניסה אהרון למנוע את הנזק הגדול בכך שאמר להם שהוא יבנה מזבח לעבודה שהם מבקשים, אבל ללא הואיל. בבוקר קמו כולם, "ויעלו עלת, ויגשו שלמים; וישב העם לאכל ושתו, ויקמו לצחק".

איך קרה כדבר הזה?

מניין בני ישראל

כידוע, "אין מוקדם ומאוחר בתורה" (סדר מועד, מסכת שקלים). שתי הפרשות הקודמות שעסקו בבניית המשכן וגם ענין הציווי על תרומת מחצית השקל המופיע בפרשה, קרו כולם אחרי חטא העגל. כשמשה רבנו יורד מההר ורואה את התמונה הנוראה של העגל והמחולות סביב העגל, הוא מתמלא כעס ומשליך את הלוחות. הוא שובר אותם תחת ההר, לוקח את העגל ושורף אותו באש, את השאריות הוא טוחן דק, זורה אותן על המים, ומשקה את בני ישראל שיקוי זה.

משה עומד בשער המחנה ואומר, "מי לה' אֵלֵי". מיד נאספים סביבו כל בני לוי שלא חטאו בעגל. משה רבנו מורה להם לצאת עם חרבות, לעבור ולהרוג את כל מי שהשתתף בחטא העגל. בני לוי הורגים כשלושת אלפים איש.

מיד לאחר מכן, הקב"ה מורה למשה למנות את בני ישראל הנותרים. "משל למלך שהיה לו הרבה צאן ונכנסו זאבים וטרפו חלקם, אמר המלך לרועה, מנה את הצאן לדעת כמה חסרו" (מדרש תנחומא). אבל הקב"ה אומר למשה לא למנות אותם עפ"י גולגולת מפני שאין הברכה שורה על המנוי ויכול לשלוט בו עין הרע, אלא לאסוף מהם תרומת מחצית השקל ולמנות את הכסף שייאסף. במדרש כתוב שהעם התקשה להבין מה וכמה הוא נדרש לשלם כפרה, ומשה רבנו התקשה בעצם העניין של מחצית השקל. לכן, הראה

פרשת כי תשא

לו הקב"ה, "כמין מטבע של אש שהוציא מתחת כסא כבודו... ואמר לו: זה ייתנו - כזה ייתנו" (ירושלמי שקלים).

נראה בהמשך במה בדיוק התקשה משה בעניין מחצית השקל ואיזה רמזים נפלאים יש בכל העניין לעבודתנו.

שאלות נוספות

איך יכול להיות שמשה רבנו מתקשה במטבע, עד כדי כך שהקב"ה צריך להראות לו את המטבע? הרי הוא הקים את המשכן. כתוב על בצלאל בן אורי שבעבודת המשכן היה יודע לצרף את האותיות שנבראו בהם מעשה בראשית. אם בצלאל ידע מעשה מרכבה, כל שכן משה רבנו שחיבר והקים, ופרק וחיבר את המשכן, בודאי ידע את כל הסודות. הוא גם ידע איך לעשות את הלוחות, "פֶסֶל-לָךְ שְׁנֵי-לַחַת אֲבָנִים כְּרָאשָׁיִם" - כמו הראשונים, כלומר כמו הלוחות שהקב"ה עשה - "וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים". אז הוא ידע את כל הסודות, רק מטבע של אש הוא לא יודע? כתוב שהמטבע בא מתחת לכסא הכבוד, מה זה בדיוק אומר? מטבע מחצית השקל, שקל זה גימטרייה נפש, רמז על כך שמחצית השקל בא לכפר על נפשות ישראל, לתקן את עניין העגל. במעשה העגל כתוב, "וַיְהִי, כְּאֲשֶׁר קָרַב אֶל-הַמִּטְבֵּחַ, יָצָא אֶת-הָעֵגֶל, וּמַחֲלַת; וַיִּסַּר-אֶף מִשָּׂה, וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת-הַלַּחַת, וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם, תַּחַת הַקֶּרֶן" - מה זה תחת ההר? כבר הזכרנו את המדרש שאומר שכאשר עם ישראל קיבלו עליהם את התורה זה היה מפני שהקב"ה כפה עליהם הר כגיגית. מה כל העניין של כפייה?

הר כגיגית

הרב שיינברגר שליט"א אומר, כדי להתחיל להבין מה קורה פה, צריך להבין את האופי של הבן אדם, המבנה והתשתית שלו - מאיפה הוא מתחיל, מה מקור הנשמה שלו? האבות הקדושים של עם ישראל עשו יגיעה גדולה עד שזיככו את המקור שלהם ומשכו נשמות קדושות בשביל כלל ישראל. בזכות האבות, לכלל ישראל יש את הבסיס והשורש להמשכת נשמות קדושות, אבל מה עושים עם הדבר הזה? כדי שהעם הזה באמת יצא זך וטהור היה צריך להעביר את הנשמות האלה דרך כור ההיתוך במצרים. כך השתחררו מכל הזוהמה שנדבקה בנשמות. כך ברגע שהגיעו למתן תורה היו כבר מוכנים לקבל את התורה בעצמם - "וַיַּעַן כָּל-הָעָם קוֹל אֶחָד, וַיֹּאמְרוּ, כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-דִּבֶּר ה', נַעֲשֶׂה" (שמות כ"ד ג'). כמו בתמימות ראשונית של בעל תשובה, כמו אדם שרואה בפעם הראשונה אור גדול, היו מוכנים לעשות מיד הכל.

אלא, מסביר הרב שיינברגר שליט"א, שאז כפה עליהם הקב"ה 'הר כגיגית', כדי לומר שהקבלה לא תלויה בהם אלא ברצון השם. המטרה היתה לתת להם דרך עבודה שיהיה ברור שעושים אותה לא בגלל הרצון שלהם, אלא בגלל שזה ציווי השם, הרצון שאי אפשר ללכת כנגדו. אחרי ששואלים את האדם והוא מקבל את העבודה מתוך בחירה, אז צריך לדעת שהקבלה היא ללא תנאי, לא בחקירה, אלא רק בגלל שזה רצון השם. זהו אחד השלבים שבעלי תשובה עוברים בתחילת הדרך. בהתחלה, נראה כאילו תם פרק הייסורים והזיכור בחיים, ויש עכשיו אורות גדולים, רוצים ומוכנים לעשות הכל. אולם, אחרי כן, ישנה השגרה שבעבודה. כאן, האדם חייב להבין שהעבודה הזאת חייבת להיעשות לא בגלל הרצון ה'ספונטאני' שלו, אלא מפני שזה רצונו של בורא עולם, אלה הם החוקים הפנימיים של המציאות. חייבת להיות 'כפייה' מסוימת על מנת שהבן אדם ימשיך לעבוד. בחסידות 'חב"ד' זה נקרא שלב ה'הכנעה' וזה השלב הארוך ואולי החשוב ביותר.

פוטנציאל של נשמה גבוהה

נחזור לענייננו, אמרנו שיש בעם ישראל נשמות גבוהות מאוד, אבל זה עדיין לא אומר שום דבר. זה לא מחייב שהאדם הזה יהיה אדם טהור וצדיק. הכל תלוי בהשתלשלות המעשים של הבן אדם ובבחירות שלו. לדוגמה, ירבעם בן נבט, הוא היה בעל נשמה כל כך גדולה, שכל חכמי ישראל לעומתו היו כעשב השדה.

פרשת כי תשא

היתה לו נשמה גבוהה, היה יכול להיות משיח בן יוסף. הקב"ה רצה ללקוט אותו, "דודי יבד לַגְנוּ, לַעֲרֹגוֹת הַבְּשָׁם--לְרַעוֹת, בְּגָנִים, וְלִלְקֹט, שׁוֹשְׁבִים" (שיר השירים ו' ב'). ככה הקב"ה עושה לפעמים עם נשמות גבוהות כדי שלא יתקלקלו בעולם הזה. אבל כאן, מלאכי השרת שכנעו אותו שירבעם בן נבט רק ילך ויגדל. הקב"ה שמע בקולם והתוצאות ידועות. יצא ממנו הרבה פגמים. חטא והחטיא את הרבים. עוד אחרי שחטא והחטיא, בא אליו הקב"ה ואמר לו, חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל יחד בגן עדן. אבל הוא כבר היה כל כך מקולקל, ששאל, מי בראש? והחמיץ (מסכת סנהדרין).
כך שזה לא אומר שאם יש למישהו נשמה גדולה וטהורה, שזה מחייב אותו להיות בן אדם טוב, להפך, נשמה גדולה גם יכולה לקלקל הרבה.

שורש הנשמות - מחצב הנשמות

הנשמה של האדם כלולה באור אינסוף. אומר הרב שיינברגר שליט"א, יש אור אינסוף ואח"כ יש ארבעה עולמות - אצילות, בריאה, יצירה, עשייה. אצילות זה העולם האלוקי, בריאה זה עולם הנשמות, יצירה רוח, ועשייה נפש. יש מקום שנקרא מחצב הנשמות. נשמת האדם היא חלק אלוק ממעל, כמו אבן שנחצב מהר. יש מחצבה של נשמות שמורידה מהאור האלוקי חלק וממנו נעשה נשמת האדם. מחצב הנשמות נמצא במעבר בין עולם האצילות לעולם הבריאה, מתחת כסא הכבוד. זה המקור של נשמות ישראל. בהמשך נראה את הקשר לאותו מטבע של אש שהוציא הקב"ה מתחת כסא הכבוד והראה למשה.

קבלה בכפייה וקבלה ברצון

עכשיו נחזור לעניין העגל. אחרי חטא העגל, משה רבנו מלמד זכות על עם ישראל. מה הוא עושה? הוא לוקח את הלוחות הראשונים ושובר אותם תחת ההר. מה זה תחת ההר? הרב שיינברגר שליט"א אומר, זה אותו ההר שהקב"ה כפה עליהם כגיגית. משה אומר, הלוחות האלו ניתנו בכפייה, וכפייה לא יכולה להחזיק מעמד - 'אין כפייה ברוניות'. כל דבר שבא בכפייה, אפילו החשוב ביותר, לא יכול להתקיים. משה אומר, אם היית נותן להם את הדבר ברצון, היה לזה המשכיות. אבל בגלל הכפייה, כפרו. משה משבר את כל המהלך הזה. זהו שלב חשוב בעבודה שלנו, שלב השבירה של התבנית הראשונית, וזה משרת את התכלית כמובן.

משה רבנו מורה שכל עניין חטא העגל היה בגלל הכפייה. הקב"ה בא אל משה ואומר לו שעכשיו צריך להוכיח את הצורות החיצוניות, צריך לעשות מעשה ולהוקיע את האנשים החוטאים. אבל צריך גם לראות את העניין הפנימי - איפה הנפש האמיתית של כלל ישראל? מהו הרצון האמיתי של כלל ישראל? לכן הוא מראה למשה את המטבע של אש. גם אנחנו, אחרי שלב השבירה, צריכים לעשות הבדלה בין הדברים החיצוניים שגרמו לשבירה, לבין הרצון האמיתי שלנו שמסתתר בתוך כל המצב. לא סתם הגענו לאן שהגענו. המציאות מוכתבת ע"י הרצון הפנימי, גם אם הוא לפעמים נסתר מאתנו לגמרי.
צורה חיצונית ותוכן פנימי

בכל דבר יש תוכן פנימי ויש הצורה החיצונית. החיצונית זה שעם ישראל עשו עגל וזה תוצאה של אחיזה בעניין של הר כגיגית - כפייה. את זה משה משבר, את החיצונית, את הלוחות שניתנו בכפייה, משבר את הרצון הכפוי. הלוחות הראשונים נעשו ע"י הקב"ה, ללא שותפות האדם, מעשה אלוקים שניתן בשלמות מהשמיים. כמו בחינוך ילדים, בתחילה צריך לכפות רצון על הילד, אבל אי אפשר להמשיך לעשות את זה גם בגיל ארבעים, צריך לשבור את התבנית הזאת בשלב מסוים.

כאן מגיע שלב נוסף בעבודה שלנו. צריך לגלות את הרצון הפנימי, להוכיח שעם ישראל לא תלוי בכפייה, אלא יש לו באמת רצון פנימי חזק ואיתו הוא מקבל תורה. צריך לגלות את שורש הנשמה של כלל ישראל, ולכן הקב"ה מראה מטבע של אש. במטבע של אש הוא מראה לו את המקום שמתחת כסא הכבוד, מקום מחצב הנשמות. כמו שאומר המדרש, "כמין מטבע של אש שהוציא מתחת כסא כבודו..." (שם).

אמנם האור האלוקי נחצב לחלקים, לנשמות, אבל באלוקות עצמה יש רק אחדות, אין חלקים. כל העניין של חלקים זה בגלל הגוף של בני האדם שמקבלים את הנשמה. הגוף בא מצד הרצון לקבל וזה החומר

פרשת כי תשא

שמחלק את הנשמה האחת לחלקים נפרדים. כל אחד עושה עם אותה נשמה אחת משהו אחר בהתאם לרצון לקבל הייחודי שלו, כמו מים בכוסות שונות, אבל למעשה זאת תמיד נשמה אחת. כך התגלה בזמן מתן תורה - באחדות שהגיעו אליה התגלתה הנשמה האחת של עם ישראל. עכשיו, לאחר חטא העגל, צריך לגלות אותה שוב, זה נעשה ע"י מטבע של אש.

מטבע של כסף - מטבע של אש

הרב שיינברגר שליט"א מוסיף, המטבע שעם ישראל מצווה להביא זה מטבע כסף. כסף זה מלשון כיסופים. אדם צריך לקחת את כל הכיסופים (הרצונות) שלו ולחבר אותם לשורש. עצם פעולת הנתינה של המטבע היא כבר המפתח לחיבור לשורש. השורש זה מטבע של אש, חיבור למקור הנשמה. צד אחד של המטבע זה המטבע הגשמי, זה לא של אש, אבל זה מתחבר עם הצד השני של המטבע, של אש, וזה יוצר דבר שלם - חיבור של הגוף עם הנשמה. הקב"ה מראה למשה איך ניתן לעשות את זה, לחבר גוף ונשמה. כשאמרנו שמשה התקשה בעניין מחצית השקל, זה לא שמשה מתקשה במטבע של אש, בנשמה של מעלה, אלא דוקא במטבע הזה שצריכים להביא בני ישראל, המטבע הארצי, איך הוא יכול לכפר על חטא העגל? הקב"ה מורה לו שע"י החיבור של המטבע הארצי עם המטבע הרוחני, יהיה חיבור בין הגוף והנשמה. גם יהיה חיבור חזרה למודעות של נתינה ויעלו שוב מהמצב של רצון לקבל שמנתק את הגוף מהנשמה. מה שאמרו, "קום עֲשֵׂה-לָנוּ אֱלֹהִים", 'לנו' מעיד על התעוררות גדולה של הרצון לקבל. מזה יעלו חזרה אל המעמד של הר סיני, "יִיחַן-שָׁם וַיִּשְׁכְּאֵל" (שמות י"ט ב') - "כאיש אחד בלב אחד", אבל הפעם בפנימיות שלהם ולא בחיצוניות. בפנימיות, הנשמה של כלל ישראל שואפת להידבק בשם. להיות כמו אש שמדבקת דברים, האש המחברת.

מחצית השקל - לקשר צורה ליוצרה

יש סיפור על רבי מחל מזלוטש'ן שחי בתקופתו של הבעל שם טוב. הוא היה איש קדוש מאוד. יום אחד, אמרו לו מהשמיים שהוא צריך להיפטר מהעולם, ואם הוא ימות עכשיו תהא לו התגלות כמו אליהו הנביא שעלה בסערה השמימה. אז הוא אמר, יש לי ילדים, יותר חשוב לי לגדל אותם מאשר להסתלק מהעולם בצורה כל כך יפה.

אח"כ הוא בא אל הבעש"ט. הבעש"ט שאל אותו, למה ביטלת את ההסתלקות שלך? אז הוא אמר, בשביל הילדים. אמר לו הבעש"ט, בכלל, עוד לא הגיע הזמן שלך. אבל, אם היית מסכים להסתלק, לא היית מת, אלא היית בעולם כמו הבית והעלייה. ז"א, שאתה היית נמצא גם בשמיים וגם בארץ. כלומר, היית יודע לקשר את כל העולמות, היית חי בשני העולמות. בעולם הזה, הגוף לא נותן לראות את כל האמת. בשמיים, כן אפשר לראות. אם היית מסכים להסתלק היית רואה את האמת בשמיים ובארץ.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, מצב זה נקרא לקשר צורה ליוצרה בצורה מושלמת. להימצא בשני העולמות ולראות שזה אותו הדבר - השם אחד, שווה ומשווה בין קטן לגדול, בין שמיים לארץ. לכן, המנין של הכסף שצריך היה לכפר על מעשה העגל היה במחצית השקל, זה החצי שבשמיים וחצי שבארץ שמתחברים לדבר אחד. מצד הגוף, יביאו מחצית שקל כסף שתכפר, יביאו את כל הכיסופים של הגוף וכל המחצית הזאת תתחבר עם מחצית המטבע של אש שהראה הקב"ה למשה, עם הנשמה ממעל. זה נקרא לקשר צורה ליוצרה, שכל הצורות מתקשרות לשורש של הנשמה, למטבע של אש, שזה הקב"ה, הכוח האלוקי ששולט בעולם. אז כל הרצונות מתבטלים לרצון האחד, ולמעשה הרצון הפנימי של הבן אדם נהיה בהשתוות צורה עם הרצון האחד, הכח האלוקי שהוא אחד, יחיד ומיוחד.

סיכום הדברים

מובן מהדברים שדוקא בשבירה של הלוחות הראשונים, דוקא ברגעי השבירה שלנו, קיימת אפשרות לגילוי של הרצון הפנימי העמוק יותר. לכן משה עומד בפתח המחנה ואומר "מִי לָהּ אֱלֹהִי" - איפה הרצון שלכם? כמו השאלה ששאל הקב"ה את אדם הראשון אחרי החטא, "אֵיכָה?" (בראשית ג' ט'), איפה אתה?

פרשת כי תשא

איפה המודעות שלך? הלוחות הראשונים נתקבלו בכפיה, אמנם העם אמר נעשה ונשמע, אבל זה היה עדיין בגדר התעוררות חיצונית ולכן היה צריך לכפות עליהם 'הר כגיגית'. לתת להם לוחות ראשונים שנעשו בשלמות ע"י הבורא, כדי להראות להם שיש באמת רק רצון אחד שאליו צריך לשאוף. אבל המטרה היא להגיע לשותפות, ובשביל שותפות צריך התעוררות פנימית אמיתית. הלוחות השניים כבר נעשו ע"י משה, נציג העם, והכתב נכתב מלמעלה. היתה שותפות. נוצר החיבור בין ארץ ושמיים.

נגיעה אישית

איפה אנחנו בכל הסיפור הזה? עוברים במסעות החיים בין שבירה לבניה. צריכים להבין שכשאנחנו רוצים להידבק במשהו, כשאנחנו רוצים לזכות בדבר מסוים. יש לכך כמה שלבים. למשל, אם אדם רוצה לעשות תואר לימודי כלשהו. בתחילה, יש לו התעוררות גדולה ואחרי כן מגיע שלב שהוא צריך לכפות על עצמו את המשך הלימודים. אבל גם את השלב הזה צריך לשבר. על מנת שהבן אדם יסיים את מה שהתחיל, הוא חייב להתחבר פנימה לשורש של המניעים שלו, למצוא את הרצון הפנימי האמיתי, ומשם יבוא הכח, תבוא השמחה והיכולת להמשיך לעבוד למען המטרה שהציב לעצמו. כך שהשבירות הן דוקא החלק הבונה ביותר במסע שלנו וצריך להבין שמסתתר כאן הגילוי של הרצון האמיתי.

השיעור מוקדש לרפואת דנה בת רותי, איילין שילה בת מרגרט, שמחה בת עליזה בתוך כלל חולי עמו ישראל

השיעור מוקדש לעילוי נשמת הרב אברהם בן לאה זצ"ל, נסריה בת יעקב ז"ל, גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

"מודעות"-מרכז רוחני לקבלה
אחוזה 24, תל אביב

הננס שהציץ במנעול

תמיד היה העיוור שומע את שאגות השמחה מהמגרש ומחריש. בנו נמצא שם על הדשא, אומרים שהוא שחקן טוב. אבל האב העיוור יכל רק לשער כיצד נראה בנו וכיצד הוא משחק.

ביום בהיר הלך האב לישון ולא קם משנתו. למרבה הכאב זה קרה יום אחד לפני משחק חשוב ובינלאומי.

להפתעת חבריו למגרש, הופיע הבן כבכל משחק, שיחק בצורה יוצאת דופן ואף הביא בסופו של דבר לנצחונם. לאחר המשחק הם שאלו: אתה לא מוטרד ממותו של אביך?

"דווקא היום, " השיב הבן בחיוך נוגה, "זו הפעם הראשונה שאבי באמת רואה אותי משחק..."

לאחר שנתרצה הקב"ה לסלוח לעם ישראל על עוון חטא העגל, מחילה שנעשתה לאחר הפצרותיו המרובות של משה רבינו, כפי שנאמר במפורש בפסוק "ויאמר ה' סלחתי כדברך, " אמר הקב"ה למשה רבינו: "גם את הדבר הזה אשר דיברת אעשה, כי מצאת חן בעיני."

פרשת כי תשא

ראה משה רבינו שהשעה היא שעת רצון, וזו הזדמנות לבקש מתנות מהמלך העליון, והחליט להמר על כל הקופה.

“ועתה, אם נא מצאתי חן בעיניך – הודיעני נא את דרכיך.” מסביר התלמוד במסכת ברכות, מה הייתה בקשתו של משה: “אמר לפניו (משה), רבונו של עולם, מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו? יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו...?”

לא פחות ולא יותר! שאלת השאלות, המציקה ביותר לבני האדם עלי אדמות מאז ימות עולם. ואת זה בדיוק מבקש משה רבינו לדעת.

תשובתו של אלוקים למשה אינה מובנת במבט ראשון, והיא דורשת כמובן מקום מכובד הרבה יותר משורות אלו בכדי לדון בה. אבל נצטט משפט אחד מתוך התשובה האלוקית וגם רובד קטן מביאורו: “וראית את אחורי ופני לא ייראו.”

תאר לעצמנו שני חברים טובים שרוצים לעקוב אחר המתרחש בדירה מסוימת, הם ניגשים בלאט לדלת ומנסים להציץ מבעד לחורים הפתוחים בה. האחד מהם גבוה ומיתמר אל-על, והשני מתחרה עם הנמוכים שבין קצרי הקומה בעולם כולו, למי מגיע התואר קצר וקולע.

הנמוך מציץ מבעד לחור המנעול (צריכים להכיר במגבלות), ומפיו נמלטת קריאת השתאות חרישית: “ראית?! הוא שואל את חברו בפליאה, “אני רואה עט שכותב מעצמו על דף.”

חברו היסה אותו בהכאת אצבע על קדקודו: “שוטה שכמותך, הלא יש אדם המחזיק את העט והוא הכותב, צוציק כמותך מצליח לראות מבעד לחור רק את חוד העט הרץ על פני השורות, אבל אני מביט מהעינית שבדלת ורואה את הכותב בעצמו...”

באופן זה, הסביר האדמו"ר רבי פנחס מנחם אלטר מגור את התשובה שענה הקב"ה למשה רבינו על בקשתו לדעת סודות מכבשנו של עולם, וכה דבריו:

הבריאה כולה מושתת על מהלכים חכמים ואלוקיים שקשה לנו להבינם. ואף אם נצליח בשכלנו הקט לקלוט מעט את התכנית האלוקית וההיגיון העל-אנושי הטמון בה, עדיין איננו יכולים להבין מדוע פלוני מצליח וחברו תמיד מפסיד.

וכל כך למה? משום שכל תכנית אלוקית מתפרסת על פני שנים ארוכות מספור, לעתים עוברים מספר גלגולים של אותה נשמה עד שמגיע הדבר לתיקונו. לעתים נמצאים כל הקשורים לאותו תיקון יחד בעולם הזה, אך עדיין הם מפוזרים במדינות שונות וכל אחד משלים חלק בפאזל האנושי.

ודוגמאות רבות ניתן להוסיף.

אמר הקב"ה למשה: לפני שאני משלים מהלך אלוקי שכזה, אין נברא שיוכל לראות את יד ה' בתוך העניין בבירור. אפשר להאמין, ניתן להתחזק באמונה שהכל לטובה. אבל אין סיכוי שתראה במוחש. “כי לא יראני האדם – וחי.” לפעמים, לאחר שמסיים הקב"ה את סיבוב הגלגל האלוקי בחכמה רבה, אז מגלה הוא קצת לעינינו מעט מזעיר מאהבתו הרבה אלינו, איך כל נתון קטן שהשתבש לנו בדרך, בעצם עזר לנו מאוד בהמשך.

פרשת כי תשא

"וראית את אחורי- " לאחר שהושלם סיבוב, אם אחפוץ לגלות את עיניך תחזה בסיפורי השגחה מופלאים שכמותם מצויים בינינו לרוב. אבל לפני שהוא מסתיים "פני - לא ייראו." משום שכשהמהלך עדיין באמצעו, קומתנו הרוחנית ננסית מכדי לראות את האוחז בעט, בקושי מצליחים אנו להציץ מחור המנעול.

כשאבא מסיים להכין לנו את ההפתעה, הוא מביא כיסא, מעלה אותנו עליו ביד חזקה ותומכת, ומרשה לנו להציץ פנימה. "

וירא משה את העם כי פרע הוא... ולתת עליהם היום ברכה (ל)

יש לעיין בפרשה זו כמה קושיות:

א. הרי בעגל רק מקצת מן העם חטאו, כמו שכתוב בהמשך הפרשה "ויפול מן העם ביום ההוא כשלושת אלפי איש", ואם כן צריך להבין מדוע כשמשה קרא מי לה' אלי התקבצו אליו רק בני לוי?

ב. עוד יש לעיין, שהרי משה פותח ואומר "כה אמר ה'...", והיכן צווה זאת ה'? ואם ה' לא צווה מדוע אמר משה "כה אמר ה'?"

ג. משה אומר לבני לוי "הרגו איש את אחיו ואיש את קרובו" לכאורה היה צריך לומר להם: "הרגו אפילו איש את אחיו", ולא בתור צווי שיהרגו את אחיו?

ובשביל ליישב קושיות אלו נראה לבאר, שהנה הגמרא במסכת פסחים (ח.) אומרת "ששלוחי מצווה אינם ניזוקים" אבל למרות זאת הגמרא שם אומרת שאין לבדוק במקום ששכיח היזיקא (ההיזק מצוי) כגון חור שבקיר שמא יש בו עקרב.

הנצי"ב שם בספרו "מרומי שדה" מבאר שעל אף האמור בגמרא, מי שמקיים את המצווה לשם שמים לגמרי ולא על מנת לקבל פרס בעולם הזה או בעולם הבא, לו מובטח שלא ינזק אף במקום ש"שכיח היזיקא". וההסבר בזה הוא שמי שמבטל את רצונותיו האנוכיים לגמרי ומתעלה מעל לטבע הגשמי לגמרי, גם הקב"ה מתנהג אליו באותה צורה ועושה לו ניסים.

[ועל פי זה מסביר הנצי"ב מדוע שמואל לא רצה למשוך את דוד למלך בגלל שחשש שמא ישמע שאול והרגני, עיין שם]

ע"פ הנ"ל אפשר לתרץ את הקושיות שהעלינו, שהרי המלחמה להרוג את העובדים לעגל היא שעת סכנה ולכן מי שאינו עושה זאת לשם שמים לגמרי הרי שמכניס עצמו למצב סכנה ולכן אסור לו להסתכן בכך. משום כך קרא משה "מי לה' אלי", וכונתו היתה לקרוא לכל מי שהוא לה' לגמרי ללא נטיות אנוכיות, ורק בני לוי היו בדרגה כזו שיכלו להיענות לקריאתו ולצאת למלחמה.

ובאמת נראה שה' לא אמר זאת כי מצוותיו של ה' הם לכלל ישראל, אך למרות זאת אמר משה "כה אמר ה' " כי זהו רצונו של ה' שמי שנמצא בדרגה כזו הוא מצווה לצאת למלחמה כנגד עובדי העגל.

ולפי דברינו יובן גם מדוע צווה "והרגו איש באחיו", שצווה להם בהתחלה שאתם תהרגו איש את אחיו שרק מי שמסוגל לצאת למלחמה במחשבה תחילה שהוא הולך להרוג את אחיו אזי הוא בדרגה הרצויה

פרשת כי תשא

שלו מותר לצאת למלחמה. אבל אם משה היה אומר הרגו אפילו איש את אחיו מסוגל הלוחם לחשוב מסתמא אני לא יצטרך להרוג את אחי ואז יצאו להילחם גם אנשים שהם בדרגה פחותה שאין בכוחם הנפשי להרוג גם את אחיהם.

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם (ל,טו)

לכאורה תמוה, אם צייתה התורה ליתן מחצית השקל, מפני מה הוצרך הכתוב לפרש שהעשיר לא ירבה, והלא אם ירבה נמצא שלא נתן מחצית השקל. (וברמב"ן כתב עלה שאמר הכתוב זאת לעבור עליו בלאו).

ויש לבאר, דאם לא היה נאמר "העשיר לא ירבה", היינו טועים לחשוב, כי יכול העשיר להרבות אף יותר מסכום זה ויהיה דין מחצית השקל על כל הפרשתו לפי חשבון חצאי שקלים, ומשום כך פירשה התורה שהעשיר לא ירבה, ללמד כי כל מה שיוסיף אינו נידון כמחצית השקל אלא כסתם תרומה.

אלא דאכתי תיקשי המשך הפסוק "והדל לא ימעט", וכי כיצד היה עולה על הדעת שהדל יוכל למעט ממחצית השקל, והרי קבעה התורה את שיעור התרומה והעמידתו על מחצית השקל.

וצריך לומר, שאין כוונת התורה לשלול נתינה של סכום הקטן ממחצית השקל, שהרי זהו דבר המובן מאליו, אלא שכוונת התורה לשלול נתינה זו בכמה תשלומים שיצטרפו יחדיו לסך מחצית השקל, וחייבה תורה לתת את כל המחצית בנתינה אחת.

וכן פסק הרמב"ם (פ"א מהלכות שקלים ה"א) אינו נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט, אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת, שזהו החידוש הנלמד מן הפסוק וכנ"ל.

(רבי יצחק זאב הלוי סאלאווייציק)

מדוע הוצרך הכתוב להזהיר דאסור לפחות באומרו והדל לא ימעט, והלוא בכל מצות עשה אין לגרוע מהמצוה, ומה מיוחד כאן. עוד יש לדקדק, לשם מה הוסיפה התורה 'לתת את תרומת ה'', והלוא בהא אמרינן.

ונראה, דהתורה רמזה כאן, להא דכתב הרמב"ם (ריש הלכות שקלים) דצריך ליתן מחצית השקל בפעם אחת. ולא בפעמים רבות הינם מעט ולמחר מעט, ודנו האחרונים איה מקורו של הרמב"ם דלא נתפרש היכא.

וי"ל דמהכא נפקא, דע"כ אין כוונת הכתוב באומרו 'והדל לא ימעט' שלא יתן כלל, דהלא לא צריך קרא. אלא בא הכתוב לומר שלא יתנו מעט מעט בפעמים רבות, והיינו דסיים הכתוב ואמר 'לתת את תרומת ה'' שהוא בא לתת את תרומת ה' בשלימות אלא שנותן מעט מעט, דכך אסור לעשות. וזה הכוונה והדל לא ימעט.

פרשת כי תשא

(צמח דוד)

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם. (ל,יב)

וברש"י כי תשא לשון קבלה כתרגומו כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם אל תמנם לגלגולת אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מנינם. ולא יהיה בהם נגף, שהמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם כמו שמצינו בימי דוד.

ויל"ע דבגמ' יומא (כב, ב) אמר"י אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה וכו' אלא מהכא וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים וכו'. וצ"ב למה לא הביאו איסור המנין מהך קרא דכי תשא וגו' והוצרכו להוכיח משאול דפקדם בבזק ובטלאים. ועי' במהרש"א שכ' דאפשר דהתם בא לכפרה על חטא העגל וכדכתיב לכפר על נפשותיכם ולהגן בכך עליהם שלא יהיה בהם נגף, אבל גבי שאול לא שייכא האי כפרה עיי"ש, כלומר שלא היה שם בתורת היתר על המנין רק ענין של כפרה, והיינו דאך התם מחמת חטא העגל היתה סכנה ע"י המנין, וצ"ב הצירוף של חטא העגל עם סכנת המנין.

ונראה, דהנה יש שני ענינים באיסור המנין, חדא משום עצם מעשה המנין. והוא מבואר לפ"מ שכתבו המפרשים במהלך הדבר דהשקלים באים למנוע הנגף הבא ע"י המנין, וכדכתיב כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, דכאשר ישראל מתאחדים והם כולם כאיש אחד זכותם גדולה כי זכות הרבים גדולה למאד, אבל כאשר מונים אותם, שאז מפרידים כל איש בפני עצמו וכל יחיד עומד לעצמו, סכנתם מרובה באשר יחופשו מעשיהם ואז ישלוט בהם הנגף, ולתקן הדבר נצטוו ישראל שיתן כל אחד מחצית השקל שזה מורה על אגודתם שכל יחיד הוא רק מחצית ולא דבר שלם וצריך שיצטרף אחר עמו, יעוין במלבי"ם ועוד.

ותו משום ידיעת הסכום הכללי של המנין, והוא מכוון למש"כ רש"י שהמנין שולט בו עין הרע. וי"ל דבחלק מכלל ישראל האיסור הוא רק משום עצם מעשה המנין ולא משום ידיעת הסכום הכללי, ולכן הביאו מקור מיוחד משאול, וכן י"ל דההיתר של דבר אחר הוא רק במעשה המנין ולא בידיעת הסכום, אלא דכלפי זה יש היתר של דבר מצוה, דכיון דהתכלית הוא לצורך מצוה על כן יש היתר וגם אין חשש של עין הרע, אבל בעצם המנין איו היתר של דבר מצוה דהמצוה אינה בעצם המנין.

וי"ל דהכא גבי כי תשא נמי ליכא מצוה בעצם המנין וכדכ' הרמב"ן דלא מנה אותם באהליהם רק התכלית של ידיעת הסכום היתה לצורך מצוה. וממילא א"ש דגבי דוד היה האיסור מצד ידיעת הסכום שלא היה לדבר מצוה, ולפ"ז י"ל דבאמת בשאול לא היה לדבר מצוה, ומ"מ היה היתר של דבר אחר כיון שלא היה כל ישראל והאיסור היה בעצם המנין בלבד, משא"כ גבי דוד וא"ש.

ובעיקר ד' המהרש"א דצ"ב הצירוף של חטא העגל עם סכנת המנין, י"ל עפי"ד הספורנו (לעיל כה, ט) בקרא ד'וכן תעשו' אתם כדי שאשכון בתוכם לדבר עמך ולקבל תפלת ועבודת ישראל לא כמו שהיה הענין קודם העגל כאמרו בכל המקום כו' אבא אליך, והיינו דלפני חטא העגל היה כ"א ראוי להשראת השכינה ועכשיו כל הכח והקיום הוא ע"י הכלל, דכל זכות קיום של ישראל הוא מחמת האבות שהוא כח כלל ישראל, וכדכתיב זכור לאברהם וגו', ולכן ושכנתי והיינו על פי דברי הגר"א ריש שה"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ואז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך לבו של כל אחד ואחד מישראל 'כמו דכתיב תל תלפיות (תל שכל פיות פונות אליו) כי שריית השכינה היתה בתוך לב ישראל, רק שהם צריכים מקום מיוחד להתכנס יחד, ולכן בחר מקום מובחר ששם הוא מוכן להשראת השכינה, ואיך יתיחדו כל הלבבות של כל ישראל ביחד, לכן צוה הקב"ה ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וכל אחד

פרשת כי תשא

התנדב כפי נדבת לבו על המשכן ונתיחדו הלבבות' עכ"ד הגר"א, וממילא המנין המורה על יחוד של כ"א כנ"ל הוי מעורר של חטא העגל, ולכן יש צורך בכפרה מיוחדת.

כי תשא... ונתנו איש כופר (ל,יב)

הנה הזהיר הקב"ה את משה שאם ירצה לספור ולמנות את ישראל לא יספרם כך, אלא יקח מהם חפץ כגון מחצית השקל ואח"כ ימנה את החפצים ולפיהן ידע מניינם. ודוד המלך מנה את ישראל ואז פקד אותם דָּבָר כַּמֵּשֶׁשׁ בַּסֵּפֶר שְׂמוֹאל (ב, כד) ויסת את דוד בהם לומר לך מנה את ישראל. וע' בברכות (דף סב:): מה גרם לו להגיע לכך. [וראה על זה בפירושו של רבינו חיים בן עטר זיע"א בר"פ כי תשא]. ואמרו בגמרא (יומא כב:): "אסור למנות ישראל אפילו לדבר מצוה". ואמר רבי אלעזר (שם) "כל המונה את ישראל עובר בלאו" וכו'. ולכן בפסחים (דף סד:): מסופר שכאשר ביקש אגריפס לדעת מנין בני ישראל בענין הפסחים, נטל כוליא מכל אחד. ע"ש.

ואכן ביומא (דף כב.) שנינו שכשרצו לעשות גורל היו עושין ע"י שסופרים את הכהנים, והממונה אומר להם "הצביעו" ופירשה הגמרא, מה שלא ספר את גולגולתם אלא את הצבעותיהם לפי שאסור למנות את ישראל. [ובענין אם מותר למנות ב"כתב" הרשום לפניו. ע' שו"ת כתב סופר (יו"ד סימן קו) ופרדס יוסף שמות (עמוד שח:)].

אכן צריך ביאור, מה הפרש בין אם מונה אותם את גולגולתיהם היינו הראש והפנים של כל אחד, לבין האצבעות הרי סוף סוף הוא מונה אותם בגופן, ולא על ידי דבר אחר כגון חפץ. ואולי י"ל שבתוך המקדש לא היה פחד מעין הרע ומשום דבר, לפי רוב האור והצחות והקדושה. ולכן היה אפשר למנות אותם ע"י אצבעותיהם. ומה שלא מנה אף בראשם "בגולגולתם", יש לומר הואיל והדבר מפורש בתורה בפרשתינו לכך לא מנו רק ע"י אצבעות.

אולם רבנו יוסף חיים בשו"ת תורה לשמה (סימן שפו) כתב שאלה, האם מותר לבעל הבית למנות את אורחיו כדי לדעת מניינם לידע כמה כפות יביא וכו' ומכיון שאסור למנות את ישראל, לכן אינו מביט בם, אלא מביט ברגלים וסופר כל שתי רגלים לאחד, ואז ידע מנינם, האם מותר. או סוף סוף הרגלים הם חלק מהגוף ואסור. והשיב הרב: מן המשנה ביומא (שם) שאמר "הצביעו" ולא ספר אותם רק את "האצבעות", הרי אע"פ שהאצבעות הנה הנם חלק מן הגוף, מותר. וה"ה כשמונה את "רגליהם" מותר. עכ"ד.

ובאמת, צריך להבין וכי מדוע מותר, הרי סוף סוף האצבעות והרגלים המה האדם עצמו. וראיתי בספר פרדס יוסף (עמוד שח.) שכתב שלא נאסר רק למנות "הגולגולת" או אבר אחר אשר "הנשמה תלויה בו", לאפוקי אצבעות והרגלים שאין הנשמה תלויה בהם, לכך מותר.

והנה המנהג, שכאשר מתכנסים אנשים להתפלל ורוצה לוודאות כי יש עשרה לצורך התפלה, אזי מונים באמירת פסוק "הושיעה את עמך" וגו' שיש בו עשרה תיבות. ולכן מונים מספר. גם אפשר למנות ע"י הפסוק "עיני כל אליך ישברו" וגו', שיש בו ג"כ עשר תיבות. ועיין מגן אברהם (סימן קנו) ובתוספות רי"ד (יומא כב:). ולפי דברי רבנו יוסף חיים היה אפשר למנות ע"י ספירת רגל או אצבע. אפס, כי נראה דעדיפא למנות במחשבה, היינו "להסתכל" ולמנות. [ושו"ר שכן כתב רבנו אליעזר פאפו בחסד לאלפים סימן נה אות יוד. ובפלא יועץ (מע' מונה) כתב עוד: דכשם שאסור לספורם במספרים אחד שנים שלש וכו' כן אסור באותיות אלף בית גימל וכו']. וה' ישמור את על עמנו הקדושים, אשר ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון. והיה זה שלום.

פרשת כי תשא

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו (ל,יב)

הרב שבתאי לפשיץ בספרו "תפארת יעקב" דרש על פסוק זה כך:

בזוהר הקדוש כתוב כלל יסודי, שאין מדת הדין חוזרת ריקנית. כלומר, אם נגזר על מישהו למות ומדת הדין נשלחת לבצע את גזר הדין, ולאחר מכן בקשו רחמים על אותו אדם והוחלט שלא ימות, צריכים כביכול לתת למדת הדין 'תמורה' וכפרה, ואדםאחר יצטרך למות תחתיו.

דוגמא לכך מה שמצינו בגמרא (ברכות לד ע"ב): "אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא, שהיה מתפלל על החולים ואומר, זה חי וזה מת" - אם אחד חי, בהכרח שאחר ימות תחתיו, כי מדת הדין אינה חוזרת ריקנית.

ומוסיף הזוהר הק', שכך היה תמיד: בעד יוסף היה שר האופים התמורה והכפרה, בעד ישראל היו המצריים התמורה, ובעד מרדכי הצדיק היה המן הרשע.

זהו שרומז כאן הכתוב: "כי תשא את ראש" - לשון הרמה, כלשון הזוה"ק "בגין דירים רישא דיוסף הצדיק". אבל מדת הדין אינה חוזרת ריקנית עד שנותנים לה תמורה בעד הצדיק. לכן, "ונתנו איש", כדרך שדרשו חז"ל (מגילה יב ע"א): "איש - זה המן, שנאמר: 'איש צר ואויב'", שהוא יהיה כופר נפשושל הצדיק.

על דרך זו באר רבי חיים קניבסקי שליט"א את הנוסח הנאמר בתפילת מוסף של הימים הנוראים: "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רע הגזרה, ולכאורה לשון "מעבירין" אומרת דרשני: מדוע לא נאמר "מבטלים" או "מקרעים" את רע הגזרה?"

אלא - אמר רבי חיים - הענין יובן על פי דברי המכילתא בפרשת משפטים: "גויים אין להם פדיון, ישראל יש להם פדיון, שנאמר: 'נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתך'". כלומר, כאשר נגזרת גזרה על ישראל והם עושים תשובה, מעבירים אותה מן השמים אל הגויים, כי לאחר שיצאה הגזרה היאמוכרת לחול על מישהו!

לכן, "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה", כי לאחר שנגזרה הגזרה אי אפשר לבטלה, אלא שהתשובה מעבירה אותה אל הגויים!

זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש (ל,יג)

מדוע ציוה ה' אתישראל להביא מחצית השקל דוקאו לא שקל שלם?

באר ה"לחם לפי הטף": כידוע, נגאלו ישראל ממצרים לאחר מאתיים ועשר שנים. אבל באמת יש להוסיף למנין השנים הזה עוד חמש שנים, שכן ילדי יוסף נולדו ב"ארץ לא להם" חמש שנים לפני ירידתו של יעקב למצרים. נמצא שהמנין המדויק הוא מאתיים חמש עשרה שנים.

ואם נחשב בנפרד את מספר הימים ואת מספר הלילות, הרי ארבע מאות ושלושים שנה -בגימטריא"שקל".

אך הקדוש ברוך הוא עשה עמנו חסד וחשב לנו לילות כימים, וארבע מאות ושלושים השנים נחצו לשנים, ונגאלו לאחר מאתיים וחמש עשרה שנים.

פרשת כי תשא

לפיכך נצטוינו לתת מחצית השקל, זכר לכך שהקדים הקדוש ברוך הוא את יציאתנו ממצרים ב"מחצית השקל".

והנה, יציאת מצרים היתה בזכות התורה, כנאמר (לעיל ג, יב): "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", ופרש רש"י שאמר ה' למשה: "וששאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף שלשה חדשים שיצאו ממצרים. דבראחר, "כי אהיה עמך" - וזה שתצליח בשליחותך, לך האות על הבטחה אחרת שאני מבטיחך, שכשתוציאים ממצרים תעבדון אותי על ההר הזה, שתקבלו התורה עליו, והיא הזכות העומדת לישראל".

ומכיון שיציאת מצרים היתה בזכות התורה, לפיכך נצטוו ישראל לעסק בתורה ולהגות בה - "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח). אך הואיל והקדוש ברוך הוא עשה עמם חסד והחשיב להם לילות כימים כדי לקצר במחצית את מועד יציאתם ממצרים, על כן אף אנו מצווים לעשות לילות כימים ולהגות בתורה "יומם ולילה".

תרוץ נוסף על השאלה מדוע דוקא מחצית השקל: בכל נדבה שנותנים לשם ה' יש שני חלקים: הממון עצמו, אשר נצרך למטרה המעשית שלשמה נתנם אותו ממון. אך למעשה הנתינה יש חלק נוסף - הלב של האדם, הרצון הפנימי.

אומר הקדוש ברוך הוא: "לי הכסף ולי הזהב" (חגי ב, ח). אם כן, מהנותן האדם משלו? אתהלב!

לכן אומרת התורה לתת מחצית השקל, כדי שנדע שיש כאן רק חצי נתינה. את החלק של מעשה נתינת הממון עצמו אין הקדוש ברוך הוא צריך מאתנו, כי הממון שאנו נותנים - שלו הוא. רק חצי השנישלהנתינה - הלב והכוונה הפנימית, הוא זה שנחשב כנתינה האמיתית

ורחצו אהרן וכניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם (ל, יט)

וברש"י, בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו.

וכך שנינו בזבחים (יט, ב) כיצד קידוש ידים ורגלים מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית וידו השמאלית ע"ג רגלו השמאלית ומקדש. ומבואר דדין קידוש ידים ורגלים הוא מעשה קידוש אחד לקדש הידים והרגלים כאחד, שאם הם שני מעשי קידוש נפרדים על הידים ועל הרגלים אמאי בעינן לקדשם בבת אחת, ואמאי אי אפשר לקדשם בזה אחר זה.

ותמוה מאד לפ"ז דברי הגמ' ביומא, דתנן התם (כח, א) זה הכלל היה במקדש כל המיסך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים, ואמרינן בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים מאי טעמא, אמר ר' אבא זאת אומרת מצוה לשפשף. ומבואר דמעיקר הדין אפשר לקדש רק את הרגלים בלא קידוש ידים כלל, ורק משום דמצוה לשפשף צריך לקדש גם את הידים, ועי' במנ"ח (מצוה קו) שכתב דהיכא שהטיל מים ולא שפשף א"צ לקדש את ידיו כלל וסגי בקידוש הרגלים לחוד, וה"ה היכא שהסיח דעתו משמירת ידיו ולא מרגליו, או שהסיח דעתו משמירת רגליו ולא משמירת ידיו א"צ לקדש אלא מה שהסיח דעת ממנו, ואפי' הסיח דעת רק מיד אחת או שנתלכלכה רק יד אחת או רגל אחת, א"צ לקדש אלא יד זו או רגל זו בלבד. ומוכח מזה, דדין קידוש ידים ורגלים אינו מעשה קידוש אחד, על הידים ועל הרגלים כאחד, דא"כ איך יכול לקדש הידים או רגלים בלבד הרי אין זה חפצא של קידוש כלל, דמעשה הקידוש הוא לקדש הידים והרגלים כאחד, וע"כ צ"ל דיש חיוב קידוש על הידים בפ"ע ועל הרגלים בפ"ע, והם שני מעשי קידוש נפרדים, וצ"ע סתירת הסוגיות דזבחים ודיומא.

פרשת כי תשא

ועו"ק, דבפשטות דין קידוש ידו"ר אינו חלות דין קידוש ידו"ר, אלא הוא חלות דין קידוש של הגברא, שע"י קידוש ידים ורגלים נעשה הגברא מוכשר לעבודה. ולגבי הכשר הגברא ליכא למימר כלל דהם שני מעשי קידוש נפרדים, וא"כ היכי סגי בקידוש רגלים בלבד או בקידוש הידים בלבד.

ואשר נראה בזה, דהנה מו"ר הגרא"ל מאלין בספרו (ח"א סי"א) חקר בעיקר מצות קידוש ידו"ר, אם הוא דין בהכשר הגברא דכל זמן שלא קידש ידיו ורגליו פסול לעבודה כמו פסול זר ושאר הפסולין, או שהוא דין בהכשר העבודה דעצם העבודה טעונה קידוש ידו"ר להכשרה, וכתב דתרתיה איתנייהו בה. דמהא דחייב מיתה כששימש שלא רחץ ידים ורגלים מוכח דהוא דין בהכשר הגברא, דבלא קידוש ידו"ר הוא פסול לעבודה, דאם הוא רק דין בהכשר העבודה, נהי דעבודתו פסולה מ"מ לא שייך חיוב מיתה ע"ז.

ואולם יש גם דין נוסף דעצם העבודה טעונה קידוש יו"ר להכשרה, והוכיח כן מהא דנחלקו הרמב"ם והרמב"ן בספר המצוות (עשה לג) דהרמב"ם מנה למ"ע מיוחדת לבישת בגדי כהונה, והרמב"ן חולק וכתב דכיון שאין לבישת בגדים שלא בשעת עבודה שום מצוה, ואינן אלא הכשר העבודה שאם עבד בפחות מהן תפסל עבודתו, הוה חלק ממצות העבודה ואין למנותה מצוה בפ"ע, יעו"ש.

ונראה דשני דינים אלו בקידוש ידים ורגלים חלוקים הם ביסוד דינם, דמצד דין קידוש להכשר העבודה עצמה איכא חלות דין קידוש של הידו"ר, והיינו דהידיים והרגלים עצמם צריכים להיות מקודשים, אבל מצד דין קידוש להכשר הגברא לעבודה ליכא הכא חלות דין קידוש ידו"ר, אלא הוא חלות דין קידוש של הגברא דע"י הקידוש הוכשר הגברא להיות ראוי לעבודה, והמעשה קידוש ידו"ר הוא רק היכ"ת שע"ז הוכשר לעבודה.

ולפ"ז יש לחלק עוד, דהא דבעינן לקדש ידים והרגלים בבת אחת, הוא דוקא לגבי הדין קידוש להכשר הגברא, דבזה י"ל שאין כאן שני מעשי קידוש נפרדים על הידו"ר, אלא הוא מעשה קידוש אחר שעל ידו נעשה ראוי לעבודה, וכיון דהחפצא של מעשה הקידוש הוא קידוש הידים עם הרגלים צריך הוא לקדש שניהם, ואם מקדש הידים בלא הרגלים או שמקדש הרגלים בלא הידים, אין זה חפצא של מעשה קידוש ולא מהני זאת להכשיר הגברא. אבל לגבי הדין השני של קידוש להכשר העבודה, כיון שהוא חלות קידוש על הידים עצמם ועל הרגלים עצמם, י"ל דהם שני מעשי קידוש נפרדים על הידו"ר, כיון שחלות הקידוש על הידים אינו שייך לחלות הקידוש על הרגלים, וא"צ לקדשם בבת אחת.

והשתא מיושבת היטב הסתירה בין הסוגיא דיומא לסוגיא דזבחים, דנראה לחדש דכל הני מילי שפוסלים את הקידוש כגון מטיל מים והיסח הדעת ופסול יוצא ופסול לינה, אינם פוסלים בדין הקידוש להכשר הגברא לעבודה, ואין הגברא נעשה פסול לעבודה ע"י דברים אלו, ורק בדין הקידוש להכשר העבודה שהוא חלות קידוש על הידים והרגלים עצמם, והם גופם נתקדשו לעבודה, חלות קידוש זה פוקע ונפסל ע"י הדברים הפוסלים, דחל על הידים פסלות כמו בכל קרבן, משא"כ בקידוש להכשר הגברא, דעצם הכשרו אינו שייך לדיני העבודה וגם אין זה חלות קדושה על גוף הידים והרגלים, לא שייך כזה דין פסלות של קרבנות.

וממילא הא דאיתא בסוגיא דיומא דא"צ לקדש הידים והרגלים כאחד, וסגי בקידוש הרגלים בלבד היכא שלא שפשף, הוא דוקא התם שכבר קידש מתחילה ידיו ורגליו וכבר חל על הגברא דין הכשר לעבודה, וחלות הכשר זה לא פקע במה שהטיל מים, וכל הפסלות הוא בדין הקידוש להכשר העבודה, ובזה נתבאר דהם שני מעשי קידוש נפרדים על הידים ועל הרגלים וא"צ לקדשם בבת אחת, ומשו"ה סגי בקידוש הרגלים בלבד היכא שלא שפשף, וכן בפסול היסח הדעת היכא שהסיח דעתו משמירת הידים ולא משמירת הרגלים סגי בקידוש הידים בלבד.

פרשת כי תשא

אבל בסוגיא דזבחים דמיירי בדין הקידוש להכשר הגברא לעבודה, התם ילפינן מקרא דורחצו דבעינן קידוש הידים והרגלים בבת אחת, דלדין זה ליכא שני מעשי קידוש נפרדים על הידיו"ר, אלא הוא מעשה קידוש אחד שעל ידו נעשה הגברא ראוי לעבודה וכמש"כ.

ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה (לא,ב)

ה"אלף למגן" דורש פסוק זה על פי פרוש רש"י בתהלים.

על המלים "על מה כבודי לכלמה תאהבון ריק" (ד, ג) כתב רש"י: "עד מתי אתם מבזים אותי 'הראיתם את בן ישי'... אין לי שם".

כלומר, כאשר מאד לא אוהבים אדם מסוים, נמנעים מלקרוא לו בשמו ומלנקוב בשמו. שאול המלך שואל את יהונתן בנו: "מדוע לא בא בן ישי אל הלחם", ולא נקב בשמו של דוד. יהונתן, לעומת זאת, ענה: "שאל נשאל דוד מאתי", ושואל שוב אומר: "כי בוחר אתה בבן ישי לבשתך...".

אומר דוד המלך בתהלים: מדוע אתם מבזים אותי כך, שהנכם נמנעים מלקרוא לי בשמי? כלום אין לי שם!?

קריאה בשם היא, אפוא, סימן לאהבה.

אומר הקב"ה: "ראה קראתי בשם" - אני מוכן לקרוא בשם, אני אוהב. ואת מי אני אוהב? את "בצלאל" - את מי שמצוי בצל שלי, בצל א-ל.

מתי צריך אדם להיות בצלו של הבורא? גם כש"בן אורי" - גם כשאני מאיר לו פנים, וגם כש"בן חור" - גם כשנראה כאילו קיים חרון אף. ואפילו בעת "למטה" - כאשר מונף על האדם "מטה חובלים", ומתרגשות צרות קשות ר"ל. אם גם אז "יהודה" - אם הוא מודה לי על זה, ומוסיף להיות בצל א-ל, הריהו אוהב, נקרא בשם, ואשרי חלקו.

האם אנחנו עובדים או שעבודה נעשית מאליה? (לא,טו)

יש לתמוה מדוע כאן נאמר שְׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וכן בויקרא כג (ג) נאמר שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה דהיינו דהמלאכה נעשית מעצמה ומאליה, ואילו בשמות כ (ח) נאמר שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ, כלומר שתעשה את המלאכה בעצמך?

ובחזקוני ועוד ראשונים הובאו דברי המכילתא "ששת ימים יעשה מלאכה - וכתוב אחד אומר ששת ימים תעבוד, לומר כשאתה עושה רצונו של מקום מלאכתכם תהא נעשית ע"י אחרים עבדיכם ושפחותיכם וכשאינכם עושים רצונו תעבוד אתה ועשית אתה בעצמך מלאכתך"

אמנם בכך יושב רק השינוי בין **תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ** ולבין **יַעֲשֶׂה** מאליו, אבל יש להעיר עוד שהרי יש עוד חילוקי לשון בין הפסוקים, שהרי מדוע בשמות פרק כ נאמר "שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת" ואילו בפרק לא נאמר "ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי **שבת שבתון**" וכן בויקרא "שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי **שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן**"

דהיינו דבפסוק שנאמר שאתה עושה בעצמך רואים שזה נקרא **מלאכתך ושבת** סתם ואילו בפסוקים שנאמר שזה נעשה מאילו זה נקרא **מלאכה** סתם והשבת היא **שבת שבתון**, הלא דבר הוא!?

פרשת כי תשא

ויש מבארים שכאשר האדם נמצא בדרגת אמונה שאתה זה שעושה את **מלאכתך** אז ששת ימים אתה צריך ומצווה **לעבוד** למחייתך ובשבת אתה שובת רק שביתה אחת, אבל אם אתה בדרגת אמונה שפרנסתך לא תלויה במלאכה וממילא אין זה מלאכתך אלא **מלאכה** סתם אז המלאכה **תיעשה** מאליה ומכיון שכל השבוע אתה שובת אז השבת היא **שבת שבתון** דהיינו שביתה נוספת.

ושמרו בניישראל את השבת (לא, טז)

בזמירות שבת נאמר: "אל עולם שכלו שבת תזכני ואל משכן שילה תשוב תעלני". מה הקשר בין שבת למקדש?

הרב ולך, בספרו "אבותינו ספרו לנו", מביא את משלו של רבייעקב הכהןמג'רבה, המתרץ שאלה זו:

למלך אחד היתה בת, והוא בקש למצוא לה חתן מוצלח, אך למרות חפושיו הנמרצים לא מצא את הבחור המתאים.

יום אחד נודע לו, שבמדינה שכנה חי בחור שעונה על כל דרישותיו, וראוי לבתו האהובה. הבעיה היתה, שאותו בחור טוב יושבשם... בכלא!

העובדה הבלתי נעימה לא הרתיעה את המלך. הוא פנה אל שליטי המדינה, וספר להם את ספורו - "יש לי בת אהובה, ואני צריך עבורה את הבחור ההוא, ודוקא אותו..."

שליטי המדינה השכנה לא כל כך התרגשו, ולא רצו לשחרר את הבחור ולתתו למלך.

לא רצו?! אין בעיה! התארגן המלך, הביא חיילים, נכנסו חייליו למדינה השכנה ובצעו שם הפיכה. הוציאו את הבחור מהכלא והביאוהו לארמון המלך. הבחור היה חסר כל, ועל כן נתן לו המלך את כל צרכיו, מראשית ועד אחרית, בשפע רב ובמאור פנים. והשיא המלך את בתו לאותו בחור, בחתונה מפוארת רבת מוזמנים.

הבחור ההוא, מרב שפע וכל טוב, בעט בטובה. הוא מרר את חיי אשתו הנסיכה וגרם לכל משפחת המלוכה בושות ובזיונות בהתנהלותו הנלוזה. הוא היה משתכר ומתהולל, ונתפס שוב ושוב במעשים מכוערים ובלתי הגונים.

בכל פעם שנתפס על ידי שוטרי המדינה בקלקלתו, ובקשו לקחתו למאסר, היה צועק: "אני חתנו של המלך!" והיו משחררים אותו ושולחים אותו לחפשי. ההשפלה והבזיונות שנגרמו למלך היו כבר בלתי נסבלים.

לא עבר זמן רב, ואותו בחור הולל עזב את בת המלך. השאיר אותה לבדה, וברח לעיר אחרת להתהולל ששכאוות נפשו.

באה הנסיכה המסכנה אל אביה המלך ואמרה: "מה אעשה, אבא?"

פרשת כי תשא

אמר לה המלך: "שבי פה, בינתיים. נמתין מעט, ונראה איך יפול דבר".

המתינו מעט, והבחור לא התעשת ולא חזר מדרכו הרעה. המתינו עוד, והבחור איננו מתכנן לשוב. יום אחד קרא המלך לבתו, ואמר לה: "לכי נא לחפש אחריי, וראי אם רוצה הוא לשוב אליך". הלכה הנסיכה אל הבחור הסורר, אך הוא לאחפץ לשוב אליה ואל הארמון.

ראה המלך כי כן, והגה רעיון: "קחי את המכתב הזה, ותני אותו למושל אשרשמתי על אותה עיר".

המושל קבל את מכתבו של המלך, ומיד עשה כצויו. הוא הביא פועלים, והסבנו בנין, בדיוק לפי הוראותיו המדויקות. שבועים אחר כך, תפסו שוטרי המושל את הפרחח והכניסוהו לכלא.

ישב הבחור בכלא, אבל וחפוי ראש. נשא עינים אל החלון היחיד אשר בקיר כלאו, ולא האמין למראה עיניו - ארמונו של המלך נשקף מולו, במלוא פארו והדרו. אורות רבים בוקעים משם, ומנגינות שובות לב מתנגנות... והוא כלוא מאחורי סורגים, בין ארבעה קירות מעפשים, סביבו רק פושעים ובני בליעל.

התחילו הרהורי חרטה לכרסם בלבו. התשוקה לשוב אל הארמון גברה בו יותר ויותר. ולא ידע, שלא היה שם שום ארמון. זו היתה הוראתו של המלך - לבנות קירות, בדומה לחזית המפארת של ארמונו, מול הכלא, כדי שיראה הפוחז ויזכר בארמון ובכל הטובה אשר בו, ויזכור את החסר הגדול אשר גרם לעצמו במעלליו. כך אולי יתעשת וישוב מדרכו הרעה.

אומר הרב יעקב הכהן מג'רבה: הקב"ה נתן לנו בית מקדש, אך מרוב טובה וחסד - בעטנו, סטינו מדרך הישר. אנחנו חוטאים, למרבה הצער, ובכל עת שנתפסים בפשענו, הננו צועקים: "אנחנו הבנים של הקב"ה, תעזבו אותנו!" אנחנו נענשים, סובלים יסורים, יושבים בכלא פה, יושבים בכלא שם...

אמר הקב"ה: שמרו שבת וקיימו מצוותיה, ובשבת תרגישו קצת מעין עולם הבא - תראו את הארמון מול עיניכם. מראה הארמון יעזור לכם להתעשת ולשוב בתשובה, ואז תזכו לגאלהשלמה.

זהו שנאמר: "אל עולם שכלו שבת תזכני - אל משכן שילה תשובת עלני".

ואת בגדי השרד ואת בגדי הקודש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן (לא, י)

וברש"י, "ואת בגדי השרד אומר אני, לפי פשוטו של מקרא, שא"א לומר שבבגדי כהונה מדבר, לפי שנאמר אצלם ואת בגדי הקודש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן, אלא אלו בגדי השרד הם בגדי התכלת והארגמן ותולעת שני האמורים בפרשת מסעות, ונתנו עליו בגד תכלת ונתנו עליו בגד ארגמן ונתנו עליהם בגד תולעת שני. ונראין דברי שנאמר ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי השרד לשרת בקודש, ולא הוזכר שש עמהם, ואם בבגדי כהונה מדבר, לא מצינו באחד מהם ארגמן או תולעת שני בלא שש".

וכן הוכיח רש"י בפרשת פקודי על הכתוב "ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי השרד לשרת בקודש", שאלו הבגדים שמכסים כלי המקדש בעת סילוק מסעות ולא היו בהם שש.

ותמוה, דבגמ' יומא (עב, א) איתא, אר"ח מאי דכתיב את בגדי השרד לשרת בקודש, אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט", ומבואר שבגדי השרד הם בגדי הכהונה ועל ידם ניצלו שלאי עשה בהם כליה, ודרש תיבת שרד בלשון שריד. והאיך פרש"י שאין אלו בגדי הכהונה.

פרשת כי תשא

ונראה לתרץ, ובהקדם מה דיש לדקדק בדברי הגמ' שם, הדורשת מן הפסוק "את בגדי השרד לשרת בקודש", שאלמלא בגדי כהונה לא נשתתיר משונאיהן של ישראל שריד ופליט, והאי קרא כתיב בפרשת ויקהל, ויותר היה לו להסמיך את הדרשה למקרא "ואת בגדי השרד וגו'", שקדם לו.

אכן נראה דהמקרא שלפנינו בפרשת תשא לא היה יכול לדרשו לענין בגדי כהונה, כמו שהוכיח רש"י מהא דנאמר אצלם "ואת בגדי הקודש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן", ולפיכך הביא את המקרא שכתוב בפ' ויקהל, את בגדי השרד לשרת בקודש וגו', ואותם בגדי שרד האמורים שם בגדי כהונה הם.

אלא שיש להבין דכמו שדקדק רש"י במקרא זה שלא ניתן לפרשו לענין בגדי כהונה, כיון שנאמר אצלם ואת בגדי הקודש לאהרן הכהן וגו', הרי אף בפסוק שבפ' ויקהל נאמר "את בגדי השרד לשרת בקודש, את בגדי הקודש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן", דמשמע שבגדי השרד ברישא דקרא לאו בבגדי כהונה אמורים.

ואשר נראה, דהחילוק הוא שבפרשתינו נאמר ואת בגדי השרד ואת בגדי הקודש וגו', בוא"ו החיבור, ואילו בפ' ויקהל נאמר את בגדי השרד לשרת בקודש את בגדי הקודש וגו', בלא וא"ו החיבור, וע"כ בלא וא"ו משמעותו שהוא פירוש למה שאמר קודם לכן, שבגדי השרד לשרת הם בגדי הקודש לאהרן ובניו, אבל כאן שנאמר ואת בגדי הקודש בוא"ו החיבור, אין פירושו שבא לפרש הנאמר קודם את בגדי השרד וגו', וע"כ דבגדי השרד ובגדי הכהונה שני ענינים הם.

ונמצא שהבגדים האמורים כאן ובפ' פקודי הינם כיסויים לכלי המקדש, אך בגדי השרד שנאמרו בהם חלוקים, שכאן אין הם בגדי כהונה, ואילו בפ' ויקהל בגדי כהונה הם, וכמבואר.

אך את שבתותי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם לדרתים לדעת כי אני ה' מקדשכם (לא, יג)

ולהלן (יז) כתיב "ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם", דמשמעותו שהשבת היא אות לעולם, ולעולם היינו לעולמי עולמים ואף לימות המשיח, וצ"ב שכאן מבואר דהשבת היא אות רק לדורותיכם, שמובנו הוא לדור דור אבל לא לימות המשיח. וכן מדויק בדברי המכילתא דדייק על הפסוק אות היא לעולם דאין השבת בטילה לעולם, ולא מצינו שדייק כן בהאי קרא דכתיב לדורותיכם, ויש להבין חילוק הדבר.

והנראה, דבשבת נאמרו בה שני דברים, א' שהיא זכר למעשה בראשית, ב' שהיא זכר ליציאת מצרים, וכפי הנאמר בלוחות הראשונות ששבת היא זכרון למעשה בראשית, ואילו בלוחות השניות כתוב וזכרת כי עבד היית במצרים, ובקידוש השבת מזכירים אנו שני הדברים גם יחד.

ולפ"ז י"ל דאף האות שבשבת נאמרו בו שני ענינים, דישנם שני אותות, האחד כנגד מעשה בראשית והשני כנגד יציאת מצרים, וביאר הגר"ז דהאות לזכר מעשה בראשית כולל אף את המועדים כדכתיב אך את שבתותי תשמרו, ובעירובין (צו, א) פרש"י שבתות וימים טובים הן עצמן אות בין הקב"ה וישראל כדכתיב אות היא ביני וביניכם, ומדכתיב שבתותי בלשון רבים הרי שכלל בכך אף את המועדים שנקראו שבת כדאיתא במס' שבועות (ט, ב) יעו"ש.

והמועדים בעיקרם הינם אות וזכרון ליציאת מצרים, ולכך האות הראשון הנאמר בקרא הינו זכר ליציאת מצרים שזהו היסוד לבחירת ישראל כעם, ובו נכללו כל המועדות שאף הם זכר ליציאת מצרים, אולם האות השני הוא זכרון למעשה בראשית, כדכתיב כי ששת ימים עשה ה' וכו', לכן כתיב שבת בלשון יחיד כיון שמדובר בשבת בראשית ולא ביתר המועדים.

פרשת כי תשא

ובזה יבואר, דבקרא דידן שהוא אות לזכר שבתות ומועדים כתיב לדורותיכם, כיון דאות זה שהוא זכר למעשה בראשית קיים לעולם ולא יתבטל, אולם האות השני שהוא זכר ליציאת מצרים יתבטל לעתיד לבא, דקיי"ל כרבנן בברכות (יב, א) דלא מזכירים יציאת מצרים לעתיד לבא, ומה"ט לא מנאה הרמב"ם במנין המצוות דהוא מצוה לשעה, כיון שיתבטלו זכירת יציאת מצרים לעתיד לבא.

ולכן מבוארת דרשת המכילתא דאין השבת בטילה לעולם כדכתיב אות היא לעולם, דרק אות זה שהשבת היא זכר למעשה בראשית לא יתבטל לעולם, אולם מה שהשבת היא זכר ליציאת מצרים זהו רק לדורותיכם ולא לעתיד לבא כמבואר

אך את שבתתי תשמרו כי הוא ביני וביניכם (לא, יג)

ויאמר ה' אל משה לאמר. ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי תשמרו כי הוא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם.

בפסוק זה רבו התמיהות. המילה "ואתה" לכאורה מיותרת. בכל המצוות נאמר "דבר אל בני ישראל" ללא התוספת של "ואתה".

בנוסף מדוע מיעט הכתוב "אך" את שבתתי. ובעיקר מדוע נקט הכתוב לשון "שבתתי" לשון רבים, לכאורה יכל לכתוב "דבר אל בני ישראל לאמר את השבת תשמרו וכו' מדוע נאמר "ואתה"? מדוע מיעט הכתוב "אך"? ונקט לשון רבים "שבתתי"?

יש להבין ולדעת שאחרי עצת יתרו למשה, היה משה מדבר אל זקני העם, שהיו בתורם מעבירים זאת להמוני העם בפירוט ובהרחבה. רק כאן במלאכת המשכן, משה דיבר לעוסקים ולאמנים ולפועלים ישירות, לא דרך החכמים והזקנים. במלאכת המשכן יש סתירה. בניית המשכן אסורה בשבת. אך מלאכתו השוטפת הפעלתו, קורבנות, הותרו בשבת. "הותר שבות במשכן." לכאורה סתירה? בנוסף, בדיני שבת יש חריג בולט, פיקו"נ הותר בשבת לכתחילה ואפי' מצווה בבחינת "חילולה זה קיומה" על פי הכלל "מוטב יחללו עליו שבת אחת בכדי שישמור שבתות הרבה" זה נאמר וחודש כאן בפרשתנו.

ועל פי זה מובן כל היתורים בפסוק. מאחר ומשה היה צריך הפעם לדבר בפרטי הלכות שבת גם לאנשים הפשוטים, עובדי הקמת המשכן ולא רק לזקנים וחכמים כרגיל. ציווה אותו הכתוב "ואתה", אתה בעצמך תבהיר ותלבן את פירטי הלכות שבת לכל בני ישראל.

והמיוחד שבה שלפעמים צריך למעט מכבודה של שבת אחת. "אך" לשון מיעוט. בכדי להרבות כבוד לשבתתי, שבתות הרבה. ולכן הכתוב מיעט ב"אך" והרבה "בשבתתי". שבת שלום.

והלוחות מעשה (לב, טז)

מם' וסמך' שבלוחות בנס היו עומדים:

הגמרא במסכת שבת דף קד' אומרת וקובעת:

גופא א"ר חסדא מ"ם וסמך' שבלוחות בנס היו עומדין:

הקדמה- דע שיש הבדל מהותי בין לוחות ראשונות לאחרונות- ראשונות ה'כתב' היה חרוט ולמעשה האות בנגטיב אינה נמצאת ואין לה כל ממשות והתוך שלה נשאר בשמים ופרח אחר כך באוויר בשבירתו, לעומת הכתב שבלוחות השניות שבהם היה כתב שלמעשה יש לאות מאסה והכתב מכסה את האבן או הקלף שמחתיות וזנ היסוד שאות בסת"ם צריכה להיות מוקפת גוויל. דהיינו מתחתיה קלף והיא מכסה את השטח שמתחתיו.

שאלות:

מה לי אם הם עמדו בנס, הלוא נשתברו לוחות אלו והאותיות פרחו באוויר? אך נדע ששברי הלוחות מונחים בארון וקדושתן העליונה בה נמצאת אך צורה של אות אין כאן אולי מחמת גודל הקדושה שכלי

פרשת כי תשא

העולם הזה אינם יכולים להכיל את עוצמת האור הגדול הזה והתוצאה היתה שבירתם. למה דווקא אותיות אלו הם' והס'?

האם ס' ו' ס' רומזים לכוחות הטומאה? (סמאל) שהרי עדיין יש לו שליטה בעולם ובאמת עומדים הם כוחות טומאה אלה רק בנס, כי במציאות האמיתית אין להם כל אחיזה והוא ניזון רק מהתקרבותו לקדושה אך עומדים הם בנס בזכות שיש בהם תפישה כל שהיא והתדבקות אל הקדושה כדוגמת הזבובים הנצמדים בשקיקה אל הדבש.

האם חז"ל רצו ללמדנו את צורת הכתב שהיה בלוחות, או מקופל כאן רעיון עצום על הנס המיוחד שהכתב החרוט בלוחות והאותיות שלמעשה לא היו אלא התהוו בחוסר ה"חומר" כביכול של הלוחות והכל כאן נס אז מה מיוחד דווקא במ' וס'? כל האותיות הלוא נחרטו בנס באותה אבן אלוקית?? אמת שם' וס' אותיות סגורות והכתב שלהם מנתקם מהחוץ ויש להם פנים כמו אי המוקף ים, אך האם יש עומק רעיוני באותיות אלו? ודאי ועוד נגיע בע"ה.

דע שמנצפ"ך הם המשך הגימט' של המאות אחרי הת' ודע ש& ש' & ר' = 500 וס' סופית שווה 600 וס' שווה 60 האם יש כאן קשר של 60 כפול 10? אולי & 600 אלף& אולי ששה צדדים לקוביה אולי, 6 טפחים היו הלוחות&? ס' = 60 מ' = 40 ביחד 100. מה זה אומר?

'מס' - צריכים לשלם ובלעדיו לא קיימים חיים באורגניזם של הכלל.

אולי- בדרך הטבע אדם חייב להיות מחובר לכח עליון אך אם הוא סגור מכל רוחותיו כדוגמת הם' וס' אין זה כי עומד הוא בנס ולא טבעי הוא.

היש קשר בין 'מס' ל' נס'? כך נראה לומר: אדם צריך שיהיה דבר ה' על ליבו יש דברים הנחקקים בלב ויש הנכתבים על הלב. ונמצא שצריך שתהיה המציאות הזו של קירבת האדם לה' אם איזו שהיא אחיזה ממשית עם עשייה בעולם הזה כי אדם שאין לו אחיזה והכל ערטילאי ללא קשר מציאותי ופיזי הוא נקרא עומד בנס. יש כאלה דתי בלב. אך המתבונן בהדרכת חז"ל בעשיית מצוות ישכיל לראות איך יש צורך תמיד בעשייה ממשית שתהיה בית אחיזה כדי לא להסתמך על הנס ולהתבסס קודם כל על הכוחות הנמצאים והטבעיים. והלוחות מעשה אלוהים הוא חרות ... ר"ת מאה שזה מ+ס = 100 = 60+40 מדהים.

ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה וגו' קול ענות אנכי שומע (לב,יח)

וברש"י אין קול הזה נראה קול עניית גבורים הצועקים נצחון ולא קול חלשים הצועקים וי ניסה, אלא קול חירופין וכו'.

מעיון במקרא נראה, שאמר משה רבינו ע"ה שאין כלל קול כזה שהוא ענות גבורה וכו', וקשה דהרי היה לו לומר רק שאינו שומע קול ענות הגבורה כפי שסיים הכתוב.

וביותר מצינו ברמב"ן שהביא ד' המדרש (קהלת ט, יא) שאמר לו משה ליהושע מי שעתיד לנהוג שררה על ישראל אינו מבחין בין קול לקול, והוא צ"ב דמשום שלא ידע איזה קול זה וסבר דקול נצחון בקרב הוא, כבר אינו ראוי להנהיג את ישראל.

ואשר נראה, דמצינו שבמתן תורה נעשו ישראל בני חורין ממלאך המות ומשעבוד מלכויות, וכפי שדרשו חז"ל על המקרא "חרות על הלוחות", אל תקרי חרות אלא חרות, שנעשו בני חורין על ידי מתן תורה, וכפי שמצינו בגמ' עירובין (נד, א) אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות וכו', אין כל אומה ולשון שולטת בהן שנאמר חרות על הלוחות, ולא קבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא ישלוט בהן מלאך המות.

ומעתה י"ל, דזהו שאמר משה ליהושע, דלא שייך כלל מציאות קול הצועקים בישראל וי ניסה, דזה לא יתכן אחר שנעשו בני חורין כבר, וזהו שטען ליהושע, שהיה לך לדעת שאחר מתן תורה כבר לא שייך

פרשת כי תשא

בישראל מלחמות, שהרי אין כל אומה שולטת בהן, ואם כדברך שקול מלחמה הוא בהכרח שסרו ישראל מדרך ה', ונמצא דלא היה כוונתו לומר שאינו ראוי להנהיג את ישראל, אלא אדרבה דבהיותו המנהיג עליו לדעת שאחר מ"ת לא שייך קול מלחמה, וכדנתבאר.

וישלח מידו את הלוחות (לב,יט)

נשאלת השאלה:

כתוב בפסוק "מידו" לשון יחיד אבל הקרי הוא "מידיו" לשון רבים, ותורה מלשון הוראה, אז מה דבר זה בא ללמד אותנו?!

ביאר הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל בספרו 'לתתך עליון':
בתחילה חשב משה להשליך את הלוח הראשון בלבד, שהרי בני"י נכשלו רק בעבודה זרה ולא פגעו במצוות שבין אדם לחברו אלא נכשלו בעבודה זרה-בין אדם למקום, וזה שייך ללוח הראשון בלבד ולא לשני שהוא בין אדם לחברו...

שוב נמלך משה רבינו שכן לא תתכן שלימות בין אדם לחברו בלי שיהיה שלם גם בין אדם למקום, לכן תחילה חשב להשתמש ביד אחת בלבד, אבל שוב השתמש בשתי ידיו, להשליך על ידם את שני הלוחות...

בלשון הצחות

האדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש אמר פעם:

למה לפני קיום מצוות צדקה לא אומרים "לשם יחוד" ולא עושים הכנה? אמר הרש"ב בלשון הצחות: כי אם היו צריכים הכנה היו יהודים הולכים לטבול במקווה ויש כאלה שירצו מקווה חס.. ובינתיים העני יגוע ברעב...

ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם (לב,לד)

וברש"י, "עתה שמעתי אליך מלכלותם יחד ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל".

ותמוה דהא בגמ' ע"ז (ד, ב) מבואר שלא היו ישראל ראויין לחטא העגל, וכפרש"י שם שהיו גבורים ושליטים ביצרים, ורק גזירת מלך היא לשלוט בהן שלא יאמרו החוטא לא אשוב שלא יקבלני, ואומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלה תשובתם, א"כ אמאי נקט רש"י דלא נתקבלה תשובתם במלואה וכל פרעון שיש לישראל הרי הוא גם בשביל חטא העגל, הרי לאחר ששבו בתשובה שלימה נתקבלה תשובתם.

ונראה, דשנינו בתהלים (פ"ב) אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם אכן כאדם תמותון וגו', ומבואר דבני ישראל לאחר קבלת התורה ומעמד הר סיני היו בדרגה כפי שהיה אדם הראשון לפני חטא עץ הדעת, שהיא הדרגה הגבוהה ביותר, אלא שחטאו ופגמו בדרגתם זו, ודין הוא שתשובה מועילה לכפר החטא כדי שלא יגרום להם חטא זה רע, ולזה אכן הועילה תשובתם וחטא זה נתכפר להם, אבל דרגתם שזכו לה

פרשת כי תשא

בזכות קבלת התורה, לא יכולה היא לשוב אליהם מבלי שיהיה מעמד קבלת התורה כפי שהיה להם בתחילה, ועל השפעת דרגה זו הגיעו אף הפורעניות לישראל, והיינו שאין זה סתם בתורת עונש על החטא, שלזה הרי עשו תשובה והועילה להם תשובה זו, אלא בהיותם במיעוט דרגה, בכה"ג באות פורעניות שונות שלא היו באות אליהם לו היו בדרגתם הקודמת.

ומעתה י"ל, דזהו שפרש"י שאין לך פורענות שאין בה קצת מפרעון עון העגל, בהיות דרגתם נחותה, ודבר זה נמשך כל העת ונוגע לכלל ישראל כולו, כי מחמת אותו חטא כל ישראל מצויים בדרגה נמוכה יותר, וכפי שאדם הראשון ששב בתשובה לא חזר לדרגתו שהיה קודם החטא, כך הוא בישראל לאחר חטא העגל, ומחמת זה באות הפורעניות לישראל בגלותם כל הימים